

บทที่ 5

ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับความต่อเนื่องของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามีปัญหาขาดการพัฒนาที่ต่อเนื่องหรือไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากอำนาจนอกระบบแทรกแซงถูกปฏิวัติรัฐประหารตลอด กล่าวสำหรับพรรคการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในยุคแห่งการปฏิรูปการเมืองโดยเฉพาะการนำระบบเลือกตั้งระบบใหม่มาใช้ คาดว่าจะส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องแก่พรรคการเมือง โดยเฉพาะปัจจัยเกื้อหนุนอื่นๆ ภายใต้รัฐธรรมนูญ เช่น การให้เงินสนับสนุนการดำเนินของสาขาพรรค การขยายสาขาพรรคการเมือง การที่พรรคการเมืองจะสามารถสร้างและพัฒนาสมาชิกพรรคให้เป็นผู้นำตามกลไกของพรรค เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะสร้างความต่อเนื่องให้พรรคการเมืองได้อย่างแท้จริง จากประเด็นที่ว่าระบบการเลือกตั้งแบบผสมตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จะช่วยให้พรรคการเมืองไทยมีความต่อเนื่อง

5.1.1 ข้อมูลการสัมภาษณ์กรรมการบริหารพรรค

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต้องการให้ระบบพรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง เป็นการทดสอบระบบการเลือกตั้งที่นำมาใช้เป็นครั้งแรก และไม่ควรมองว่าการเลือกตั้ง 6 มกราคม 2544 เป็นบรรทัดฐานของการเมือง เพราะในสถาบันการเมืองต่าง ๆ มีระบบการเมืองที่เก่าแก่และมีฐานแห่งความมั่นคงทางด้านองค์กร คือ พรรคประชาธิปัตย์ เพราะมีฐานแห่งความเป็นองค์กรทางด้านโครงสร้าง การบริหารองค์กรของพรรคมั่นคงที่สุด แต่ถ้าพูดถึงความมั่นคงในบทแห่งความเป็นพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง 6 มกราคม 2544 พรรคการเมืองที่มีตัวเลขมากที่สุดคือ พรรคไทยรักไทย แต่ฐานแห่งความเป็นองค์กรความมั่นคงของพรรคไทยรักไทย ยังใหม่และเพิ่งเริ่มต้น ความมั่นคงในแง่ความเป็นสถาบันของพรรคอายุน้อย และหัวหน้าพรรคไทยรักไทยมีความพร้อมทั้งปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ ในการเข้าสู่สนามเลือกตั้งไม่มีผู้ใดที่จะมีองค์ประกอบทุกด้านเท่า พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นความพร้อมสูงสุดของปัจจัยต่างๆ ที่จะต้องมีระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ นับว่าเป็นวิวัฒนาการทางการเมือง เช่น ทำให้พรรคการเมืองน้อยลง มีพรรคใหญ่ 2 พรรค (พรรคไทยรักไทย และพรรคประชาธิปัตย์) พรรคความหวังใหม่ พรรคชาติพัฒนา และพรรคชาติไทย อยู่ตรงกลาง แต่สิ่งที่เกิดขึ้นมิใช่พรรคไทยรักไทยมีโครงสร้างที่ดี เป็นเพียงความ

พร้อมของตัวบุคคล ที่เป็นหัวหน้าพรรคส่วนพรรคการเมืองที่มีองค์ประกอบทางการเมืองที่ครบถ้วนที่สุด คือ พรรคประชาธิปัตย์ ดังนั้นการเลือกตั้ง 6 มกราคม 2544 ได้สนองตอบเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และทำให้หลายพรรคต้องปรับตัวเองมากที่สุด และจะทำให้ระบบพรรคการเมืองมีความต่อเนื่องต่อไปได้

ความคิดเห็นส่วนหนึ่งมองว่า แม้จะนำระบบการเลือกตั้งระบบใหม่มาใช้ก็ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในพรรค พรรคการเมืองยังคงดำเนินการต่าง ๆ ไปตามปกติตามข้อบังคับและผู้นำพรรคหรือหัวหน้าพรรคก็ยังอยู่ในระบบเดิม ตลอดจนการดำเนินงานของสาขาพรรคก็เป็นไปตามปกติและที่ผ่านมาการจะมองความต่อเนื่องของพรรคการเมืองต้องพิจารณาถึงพัฒนาการของพรรคการเมืองไทย วัฒนธรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองไทยยังอ่อนแอ กล่าวคือในแนวความคิดพื้นฐานของประชาชนที่จะมารวมตัวเป็นพรรคการเมือง เป็นเรื่องยาก ในอดีตการเข้ามายุ่งเกี่ยวกับพรรคการเมืองมีแต่ไทย ในขณะที่มีเผด็จการ แทรกแซงตลอดการพัฒนาการเมืองไทยมีน้อย ทำให้วัฒนธรรมการรวมกลุ่มทางการเมืองอ่อนแอ วัฒนธรรมทางการเมืองไทยมาจากวัฒนธรรมขุนนางพื้นฐาน ขุนนางมีอำนาจไม่ให้ประชาชนรวมกลุ่ม ประชาชนที่มีความรู้ ปกป้องสิทธิของตน มักถูกมองจากข้าราชการว่าอวดรู้ เมื่อเป็นเช่นนี้ การรวมกลุ่มของประชาชนจึงไม่เข้มแข็ง พื้นฐานของประชาชนเป็นเช่นไรก็สะท้อนโครงสร้างส่วนบน พรรคการเมืองไทยที่ผ่านมาจึงเป็นกิจกรรมของคนที่มีเงิน และสภาพดังกล่าวจะยังคงอยู่ และพรรคการเมืองส่วนใหญ่ พื้นฐานยังเป็นโครงสร้างเดิมอยู่คือ เป็นกิจกรรมอำนาจ กิจกรรมผลประโยชน์ของผู้ที่มีทุนจึงไม่แปลกที่คนมีเงินเป็นรัฐมนตรี เป็นหัวหน้าพรรค เป็นเลขาธิการพรรค แม้ว่าพรรคการเมืองบางพรรคที่มีหัวหน้าพรรคไม่มีเงินไม่ได้หมายความว่า พรรคการเมืองนั้นไม่ใช้เงินแต่คนมีเงินยกขึ้นเป็นหัวหน้าพรรค ดังนั้น แม้จะเปลี่ยนการเลือกตั้งเป็นระบบใหม่ ก็ได้ผลักดันให้เกิดระบบการสร้างผู้นำพรรคให้เข้มแข็ง ในทางตรงกันข้าม ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ จะเป็นช่องทางให้ระบบนายทุนเข้มแข็งขึ้น โดยเฉพาะระบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง (ปาร์ตี้ลิสต์) เพราะคนมีเงินทุนเท่านั้นที่จะเข้าไปอยู่ในบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองและการไปเป็นรัฐมนตรีต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพความเป็น ส.ส. ถ้าเป็น ส.ส. จากบัญชีรายชื่อเมื่อเป็นรัฐมนตรีแล้ว คนที่อยู่ลำดับต่อไปก็สามารถเลื่อนอันดับขึ้นมาแทนได้ แต่ถ้าเป็น ส.ส. ระบบเขตต้องออกค่าใช้จ่ายเลือกตั้งซ่อม จึงยุ่งยากมากกว่าสิ่งที่เป็นความผิดของระบบปาร์ตี้ลิสต์ก็คือระบบปาร์ตี้ลิสต์ส่งเสริมระบบทุนในการจัดการของพรรคการเมืองซึ่งใครมีเงินก็จะอยู่ในระดับต้น ๆ พรรคการเมืองจึงเป็นพรรคนายทุนต่อไป

ส่วนอีกมุมมองหนึ่งได้แสดงให้เห็นถึงระบบการทำงานที่เป็นระบบของพรรคประชาธิปัตย์ พรรคการเมืองต้องสร้างรากฐานการทำงานที่ต่อเนื่อง ไม่มุ่งเน้นตัวบุคคล เน้นระบบสถาบัน เน้นกรรมการบริหาร เพราะฉะนั้นหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรคไม่อาจขึ้นในสิ่งที่ตัวเองต้องการได้ แต่เป็นเรื่องที่จะต้องทำตามระบบแบบแผนตามนโยบายของพรรค แม้ในช่วงที่มีการปฏิวัติรัฐประหารล้มล้างรัฐธรรมนูญ หรือพรรคการเมือง เพื่อความต่อเนื่องพรรคได้แปรสำนักงานพรรคดำเนินงานในรูปของมูลนิธิบ้าง ซึ่งไม่ต้องถูกยึดสำนักงานพรรคทำให้สามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์กรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์ ระดับแกนนำพรรคกล่าวว่า ประเด็นความต่อเนื่องสำหรับพรรคประชาธิปัตย์มีไข่เรื่องใหม่ พรรคมีกฎเกณฑ์มีระบบชัดเจน และพรรคประชาธิปัตย์ก็มิได้มีปัญหาแต่ต้น เพราะการที่จะให้ตั้งพรรคการเมืองมีความต่อเนื่อง ที่สำคัญห้ามคนบางคนรับสมัครเลือกตั้ง นอกจากจะเป็นสมาชิกพรรคคนนั้น ๆ มาเป็นเวลาเกิน 60 หรือ 90 วัน ซึ่งการยุบสภา คนที่เป็น ส.ส. จะไม่สามารถเปลี่ยนพรรคได้ และบทบัญญัติเรื่องการย้ายพรรคก็ยังไม่ได้ใช้ การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (6 มกราคม พ.ศ.2544) ยังเป็นข้อยกเว้นจึงยังไม่รู้ว่าการเลือกตั้งครั้งนี้หน้าสมมติสภาอยู่ครบ 4 ปี เกิดปรากฏการณ์เหมือนทุกครั้งที่เคยเกิดขึ้น มีคนย้ายพรรคอะไรจะเกิดขึ้น อาจจะเป็นไปได้ว่า ขอมลาออกจาก ส.ส. แล้วไปเปลี่ยนสมาชิกภาพเป็นพรรคอื่นก็เป็นได้ หรือการเลือกตั้งมิได้เกิดจากการที่สภาอยู่ครบวาระ อาจยุบสภา ก็เกิดข้อสันนิษฐานว่า การยุบสภาน่าจะเกิดจากปัญหาทางความขัดแย้งบางอย่าง เพราะปกติจะไม่ยุบสภา เพราะพรรคในรัฐบาลไม่ขัดแย้งกันเอง ปัญหาจึงมีอยู่ว่า คนที่เตรียมจะย้ายพรรคคงย้ายไม่ทัน อันนี้เรายังไม่รู้ว่ามีในทางปฏิบัติอะไรจะเกิดขึ้น เป็นเรื่องค่อนข้างยากที่จะประเมินได้

วัตถุประสงค์ของความต่อเนื่องของพรรคการเมืองจะเป็นจริงได้มากน้อยแค่ไหน แต่ว่าผลการเลือกตั้งครั้งนี้ มันชี้ว่าพรรคการเมืองจะกลายเป็นพรรคการเมืองใหญ่ และการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการของ ก.ก.ต. ก็มีส่วนช่วยให้พรรคการเมืองสามารถจัดกิจกรรมในหลายพื้นที่ได้ต่อเนื่องมากขึ้น เช่น เงินสนับสนุนการทำงานของ ส.ส. มีสำนักงานที่จะทำงานประสานงานในพื้นที่ รับเรื่องราวร้องทุกข์ได้มากขึ้น กิจกรรมการจัดประชุมสัมมนาเยาวชน ประชุมสมาชิกพรรค การฝึกอบรม ทำได้มากขึ้นเป็นต้น การสนับสนุนพรรคการเมืองนอกเหนือไปจากการเลือกตั้ง แม้จะไม่มากก็มีส่วนช่วยได้ในระดับหนึ่งต้องยอมรับว่าไม่สามารถทำให้พรรคการเมืองมีความต่อเนื่อง และเข้มแข็งได้ร้อยเปอร์เซ็นต์

อีกความเห็นหนึ่ง กล่าวว่า พรรคการเมืองไทยโดยส่วนใหญ่ ยังคงมีลักษณะเป็นพรรคเฉพาะกิจ ส่วนพรรคที่พอจะเป็นพรรคมวลชนได้มีพรรคประชาธิปัตย์เท่านั้น ซึ่งจะดูไม่ออกว่าใครเป็นเจ้าของพรรค ซึ่งมีที่มาของหัวหน้าพรรค เลขานุการพรรค กรรมการบริหารพรรค ส่วนพรรคอื่น ๆ จะเห็นชัดเจน ซึ่งหากหมดยุคหัวหน้าพรรคคนปัจจุบัน คงจะเกิดความค่อเนื่องได้ยาก แม้จะพยายามเป็นพรรคมหาชนก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มีส่วนเสริมความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมืองคือ ใครจะสมัคร ส.ส. ในนามพรรคนั้น ๆ ได้ ต้องอยู่ในพรรคนั้นไม่น้อยกว่า 90 วัน และการเลือกตั้งจะเลือกตั้งภายใน 60 วัน (กรณียุบสภา) หรือ 45 วัน (กรณีอยู่ครบวาระ) แต่เป็นวิธีที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ หรือถ้าย้ายพรรคก็หมดสภาพ ส.ส. ทำให้พรรคการเมืองมีบทบาทมากกว่า ส.ส. แต่พรรคการเมืองก็ยังไม่มีความมั่นคง รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถือว่าเป็นฉบับที่ดีที่สุดเท่าที่เคยมีมา แต่ยังห่างไกลกับความเป็นจริงอยู่มาก

ส.ส.ร. ร่างรัฐธรรมนูญ ชี้ความคิดตัวเองเป็นมาตรฐานว่า ส.ว. หรือ ส.ส. ต้องเป็นคนตามที่ตนเองคิด และยังเป็นรัฐธรรมนูญที่ไม่สมบูรณ์ ครอบคลุมทั้งหมดได้ ซึ่งต้องใช้เวลาปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องอยู่ และอีกท่านหนึ่งมองว่า พรรคการเมืองยังต้องการขยายฐานมวลชนให้เป็นพรรคมหาชนเป็นกระบวนการหนึ่งในการขยายสาขาพรรค แต่พรรคการเมืองไทยยังติดขัดในเรื่องตัวบุคคลอยู่ และการย้ายพรรคการเมืองของ ส.ส. ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองขาดความเข้มแข็ง ในอนาคต พรรคการเมืองต้องจัดการปัญหาด้วยกระบวนการของพรรคเอง การมีสาขาพรรคจะทำให้พัฒนาการทางการเมืองในอนาคตดีขึ้น

ประเด็นพิจารณา 1. เจื่อนไขตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ 2.พรรคการเมือง และคนที่อยู่ในพรรคการเมือง ทั้งหมดรวมทั้งสมาชิกที่เข้าสู่ระบบใหม่ ยังมีรายละเอียดหลายประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน และมีสิ่งที่สัมผัสได้เป็นครั้งแรก เพราะฉะนั้นยังมีบางส่วนที่ยังมีปัญหา และตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาหลายคนที่ไม่เห็นด้วยเริ่มจะเห็นด้วย และเริ่มจะเห็นจุดบกพร่องที่เกิดขึ้น และหลายประเด็นต้องใช้เวลา แต่ถ้ามองย้อนอดีตในพัฒนาการความเป็นสถาบัน พรรคการเมืองก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี และมองการเมืองในระยะยาว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักการเมืองที่อยู่ในระบบการเมืองทั้งหลาย เมื่อเห็นช่องโหว่แล้วควรระดมความคิดแก้ปัญหาที่นั้น หรือบางคนอาจใช้ช่องโหว่ของกฎหมาย นั้นมาใช้เพื่อเล่นเกมการเมืองเป็นข้อได้เปรียบ คิดว่ากรณีหลังคงใช้เวลาอีกระยะหนึ่ง ในการแก้ปัญหาตรงนั้นได้ โดยภาพรวมแล้วระบบการเลือกตั้งจะช่วยพัฒนาระบบพรรคการเมือง คือ พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงหรือพลังของประชาชน ซึ่งไปในแนวทางนโยบายของพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล เป็นทางหนึ่งที่ส่งผลให้พรรคการเมืองจากเดิมที่หลายพรรคมีนโยบายคล้าย ๆ กัน

หมด เริ่มจะขายไม่ได้แล้ว เช่น พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคแรกที่หลาย ๆ คนในพรรคเห็นว่าดี สิ่งหนึ่งที่พิสูจน์ได้คือ วิธีการทำงาน การทำนโยบาย คือวิธีการที่แตกต่างพรรคการเมืองอื่น กล่าวคือ พรรคได้ศึกษาปัญหาของประเทศมาเป็นนโยบายพรรค และพรรคการเมืองที่ได้รับผลกระทบจากระบบการเลือกตั้งก็อาจจะยุบรวมกันหรือนักการเมืองก็ต้องปรับตัวเอง

5.1.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์สมาชิกพรรคการเมือง

มิติใหม่ของพรรคการเมืองไทยอย่างหนึ่งคือ พรรคการเมืองเริ่มที่จะเข้าหาประชาชนในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและให้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของพรรค ถ้าพรรคการเมืองเริ่มทำอย่างจริงจังก็จะสร้างความรู้สึกร่วม แต่คงต้องใช้เวลาอีกนาน เพราะในความเป็นจริงประชาชนที่สมัครเป็นสมาชิกพรรคยังมองว่าการเป็นสมาชิกพรรคต้องมีถึงตอบแทน ซึ่งยังไม่มีลักษณะของความสมัครใจ ถ้าพรรคการเมืองเริ่มต้นครั้งนี้ได้ก็จะทำให้ระบบพรรคการเมืองดีขึ้น หรือแม้แต่คนในเมืองก็ยังขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง เมื่อถามว่า ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่จะทำให้พรรคการเมืองจะมีความต่อเนื่องโดยพรรคสร้างผู้นำพรรคหรือพรรคจะดำเนินงานต่อไปได้หรือไม่ นั่นได้รับคำตอบว่า พรรคการเมืองโดยทั่วไปยังมีลักษณะของตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของอยู่ยกเว้นพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งถ้าพรรคการเมืองไม่แก้ไขในจุดนี้ก็จะดำเนินงานต่อไปได้ยาก

พรรคการเมืองไทยที่มีอายุการก่อตั้งที่ยาวนานอย่างพรรคประชาธิปัตย์ มีระบบปรับเปลี่ยนหัวหน้าพรรคอย่างต่อเนื่อง มีความเชื่อมั่นต่อหัวหน้าพรรคค่อนข้างสูง สาขาของพรรคเองก็ได้รับการติดต่อประสานงานผ่านสื่อของพรรค และระบบการเลือกตั้งระบบใหม่จะช่วยเสริมสร้างความต่อเนื่องให้พรรคมากขึ้น การเลือกตั้งระบบใหม่จะทำให้ระบบผูกขาดของหัวหน้าพรรคหมดไป บทบาทของสาขาพรรคมีมากขึ้น การสร้างคนรุ่นใหม่เข้าสู่พรรคการเมือง พรรคการเมืองจะสามารถสร้างผู้นำพรรคที่มีความเป็นผู้นำสูง และได้รับการยอมรับมากขึ้น

ความเห็นแย้งออกไปคือ ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่จะสร้างความต่อเนื่องของพรรคการเมืองในการสร้างหัวหน้าพรรคซึ่งยังเป็นลักษณะเช่นเดิม และกลไกต่าง ๆ ของพรรคมีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย แต่กิจกรรมของสาขาพรรคก็ปรับให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเมืองมากขึ้น

ยังไม่แน่ใจต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งต่อความต่อเนื่องของพรรคการเมือง แต่ยังหวังว่า พรรคจะสามารถหาผู้นำพรรคสืบทอดต่อไปได้ กิจกรรมของพรรคก็จะมีเฉพาะช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง

พรรคการเมืองต่าง ๆ หลังจากได้มีระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ ได้วางแนวคิดว่าจะต้องพัฒนาพรรคให้เป็นพรรคมหาชนให้ได้ และการสรรหาผู้นำพรรคก็จะต้องได้รับการแก้ไขภาพพจน์ของพรรคว่าไม่เป็นของใครคนหนึ่ง โดยการที่จะทำให้สมาชิกพรรคที่มีอยู่ปัจจุบันให้คงอยู่และหาสมาชิกพรรคเพิ่มให้มากขึ้น มีกิจกรรมร่วมกับสมาชิกพรรค และให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรค ต้องเปลี่ยนแปลงให้เกิดให้ได้จะใช้เวลานานแค่ไหน ขึ้นอยู่กับสมาชิกพรรคและทีมงานของพรรค สำหรับหัวหน้าพรรคก็จะไม่มีความสำคัญซึ่งจะมองเป็นสถาบันและเมื่อสมาชิกคงอยู่หรือเพิ่มขึ้นแล้ว การส่งผู้สมัครก็ไม่จำเป็นที่จะต้องยึดตัวบุคคล และคิดว่าพรรคจะสามารถสร้างผู้นำพรรคและมีความต่อเนื่องต่อไปได้ ส่วนการดำเนินกิจกรรมของสาขาพรรค ส.ส. ในพื้นที่จะเป็นผู้นำโดยอาศัยทีมงานของสาขาพรรคนั้น ๆ

5.1.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์นักวิชาการรัฐศาสตร์

ที่ผ่านมาพรรคการเมืองไทยยังขาดความเป็นสถาบันทางการเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งในความเป็นจริงทางกฎหมายพรรคการเมืองได้มีการจดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองแต่พฤตินัยเป็นเพียงกลุ่มการเมืองของคนที่จะส่งคนสมัครรับเลือกตั้ง และจะอย่างไรให้พรรคการเมืองได้เกิดเป็นพรรคการเมืองที่แท้จริงได้ตามค่านิยม รัฐธรรมนูญจึงได้เสริมสร้างตรงนี้ เพราะระบบการเมืองจะมีเสรีภาพได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของระบบรัฐสภา ก็ต้องมีพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง และมีน้อยพรรคหรือมีพรรคใหญ่ ๆ 2-3 พรรค เรียกว่าระบบ 2 พรรคใหญ่หรือระบบพรรคเด่นพรรคเดียว ถ้าพัฒนาไปสู่ตรงนั้นได้ระบบการเมืองของประเทศจึงจะมั่นคง ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญจึงมีมาตรการหลาย ๆ อย่างที่จะสร้างพรรคการเมืองให้เข้มแข็ง ให้มีน้อยพรรคให้เป็นสถาบันทางการเมือง พรรคเล็กหายไปด้วย เพราะฉะนั้น พรรคเล็กจะต้องปรับตัวหรือยุบไป หรือรวมกับพรรคใหญ่ การตั้งพรรคการเมืองขึ้นอยู่กับตัวบุคคลจึงขาดความต่อเนื่อง ต่อไปก็จะเหลือแต่พรรคใหญ่ เพราะระบบการเลือกตั้งสร้างระบบพรรคการเมือง หลักทฤษฎีเป็นอย่างนี้ การจะสร้างพรรคการเมืองเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับระบบการเลือกตั้ง ระบบการเลือกตั้งจะเสริมสร้างพรรคการเมือง ขณะนี้ไทยใช้ระบบการเลือกตั้งแบบผสมเสียงข้างมากเขตเดียวเบอร์เดียวกับระบบสัดส่วนคะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่อทั้ง 2 อย่างรวมกัน จะทำให้เกิดพรรคการเมืองใหญ่และเข้มแข็ง และตัดเสียงของพรรคที่ได้ไม่ถึง 5% ออก ก็จะเกิดพรรคใหญ่ และเกิดผลขึ้นแล้ว พรรคประชาธิปไตยแม้จะดูว่าเป็นสถาบันเกิดขึ้น มีความต่อเนื่องแต่ยังไม่เป็นสถาบันที่เข้มแข็งเท่าที่ควร เช่น การจะเป็นสถาบันพรรคการเมืองต้องเป็นพรรคมวลชน การที่จะเป็นพรรคมวลชนจะต้องมีสาขาพรรคในจังหวัดต่างๆ และสาขาพรรคนั้นต้องมีบทบาททำงานให้กับพรรคการเมืองนั้นด้วย ในงานวิจัยก่อนรัฐธรรมนูญ 2540 พรรคประชาธิปไตยมีสาขา 100 กว่าสาขา แต่ไม่ได้มีการดำเนินงาน ทุกอย่างสำนักงานใหญ่

ยังมีบทบาท แม้แต่การคัดเลือกคนลงสมัครรับเลือกตั้ง การให้เงินสนับสนุนการดำเนินงานของ พรรคการเมือง และรัฐธรรมนูญมีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ (1) ต้องการให้พรรคการเมืองเข้มแข็ง (2) ให้มีการตั้งพรรคการเมืองง่ายขึ้น ซึ่งดูเหมือนสวนทางกัน พรรคเล็กปรับตัวไม่ทันก็หายไป พรรคขนาดกลางจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับนายทุน และรัฐต้องให้งบประมาณสนับสนุน ในอดีตกำหนด พรรคการเมืองโดยทฤษฎีการจตุรพักตร คือ อาจมีพรรคการเมืองเดียวที่ดั่งขึ้นมาโดยอุดมการณ์ คือ พรรคประชาธิปไตยก็ถูกยกเลิกโดยการปฏิวัติรัฐประหาร เมื่อมีการเลือกตั้งก็รวมตัวกันใหม่ ก็ เหมือนเป็นการเริ่มต้นใหม่ทุกครั้ง เพราะถ้าหลาย ๆ ครั้ง อุดมการณ์ เป้าหมายต่าง ๆ ก็เปลี่ยนแปลง ไปหมด แต่แม้จะเป็นการเริ่มต้นก็ไปได้รวดเร็วมาก ส่วนพรรคการเมืองอื่น ๆ โดยทฤษฎีองค์การ แล้วมันขึ้นอยู่กับตัวบุคคล เมื่อตัวบุคคลหมดอำนาจก็ยุบสลายไป อย่างไรก็ตาม พรรคการเมือง กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนถ่ายของความต่อเนื่องในระบบพรรคการเมืองในระบบประชาธิปไตยกับการเมืองที่ล้มลุกคลุกคลานในอดีต การเมืองยังไม่มีเสถียรภาพ พรรคการเมืองจะมีเสถียรภาพเป็น สถาบันทางการเมืองได้ต้องมีสิ่งที่เป็นเงื่อนไข คือความต่อเนื่อง ความยั่งยืน หมายความว่า ต้องไม่มี รัฐประหาร การยึดอำนาจ เมื่อใดมีการยึดอำนาจก็ขาดความต่อเนื่อง ปัจจุบันสถานการณ์แนวโน้ม ของไทยเข้าสู่ประชาธิปไตยมากขึ้น การจะทำรัฐประหารทำได้ยาก พรรคการเมืองจึงมีโอกาสที่จะ ต่อเนื่องต่อไป

แนวทางปฏิรูปการเมืองตามระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ คือ

1. การเลือกตั้งพรรคการเมืองโดยเฉพาะระบบปาร์ตี้ลิสต์ เอื้อประโยชน์ให้พรรคใหญ่ หรือเน้นพรรคใหญ่ และการกำหนดคะแนนปาร์ตี้ลิสต์ 5% หมายถึงเน้นพรรคใหญ่เมื่อเน้นพรรค ใหญ่ พรรคเล็กก็ไม่ถึง 5% ก็ถูกตัดออกไป พรรคใหญ่ก็ได้เปรียบและใหญ่ขึ้น เพราะฉะนั้นการที่ให้ ประชาชนเลือกพรรคแล้วตัด 5% ในการนับคะแนนทำให้พรรคการเมืองใหญ่มีโอกาสมากขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงพรรคการเมืองในเชิงบริหาร เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ คือ ทำ อย่ างไรจะให้พรรคการเมืองเป็นพรรคมหาชนหรือมวลชน การจะเป็นพรรคมวลชนได้จะต้อง (1) ให้คนจำนวนมากร่วมเป็นเจ้าของ เพราะพรรคการเมืองที่ใครต่อใครเป็นเจ้าของ ต่อไปคนจำนวน มากจะร่วมเป็นเจ้าของใหม่ ความเป็นจริงพรรคการเมืองยังมีสภาพแบบเดิม โดยหลักการแล้วต้อง เปลี่ยนแปลงให้มีการกระจาย (2) การให้เงินอุดหนุนพรรคการเมือง สนับสนุนให้พรรคการเมืองได้ รับเงินสนับสนุนจาก

- รัฐบาล มีการจัดการที่รัดกุม

- การบริจาคเงินให้พรรคการเมืองโดยเปิดเผย ประเทศไทยยังเป็นเรื่องใหม่และ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยเปิดเผยและต้องมีเงื่อนไข.

ความเห็นที่แตกต่างออกไปคือ การปฏิรูปการเมืองเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ในเชิงการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไป ตัวแทนประชาชนกลับมีน้อยลง ในระบบบัญชีรายชื่อ ระบบดังกล่าว เป็นปัญหา อุปสรรคต่อการพัฒนาพรรคการเมืองเพราะการพัฒนาพรรคการเมืองเมื่อมีระบบ ปาร์ตี้ลิสต์ ปัญหา คือการมีส่วนร่วมของประชาชนมีน้อย เพราะการให้ความสำคัญอยู่ที่ระบบปาร์ตี้ ลิสต์ รัฐมนตรีก็มาจากปาร์ตี้ลิสต์ และส่วนใหญ่มาจาก ส.ส. เดิม เป็นนายทุนพรรคการเมือง เมื่อ ความสำคัญอยู่ตรงนั้น ตัวแทนประชาชนจึงมีน้อยเพราะฉะนั้นถ้าใครมีเงินมากก็สามารถระดมทุน ได้มากทำให้พรรคนั้นอยู่ได้ พรรคเล็กก็อยู่ไม่ได้ ประเทศไทยจะให้เหมือนสหรัฐอเมริกาไม่ได้ ซึ่งมี 2 พรรค การจำกัดด้วยการออกกฎหมายเพราะการมี 2 พรรค เป็นเพราะการที่ประชาชนเลือกจะอยู่ ข้างไหนแทน ไม่ใช่จะทำให้เหลือน้อย และพรรคเล็กก็อยู่ไม่ได้แล้วบอกว่าเหลือ 2 พรรค ตรงนี้มัน ไม่ใช่มันผิดหลักการ เพราะการเหลือ 2 พรรค คือ จะเลือกซ้ายหรือขวาเป็นประชาธิปไตยหรือ เผด็จการ แต่ประชาชนมีสิทธิเลือกเพราะว่าการจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นเรื่องของการจัดการ เมื่อ เป็นเรื่องของการจัดการ พรรคการเมืองใดมีระบบการจัดการที่ดีกว่าก็ทำให้พรรคการเมืองนั้นเป็น พรรคใหญ่ได้ แม้พรรคไทยรักไทยที่ใหญ่ขึ้นมามิใช่ประชาชนเลื่อมใสอย่างเต็มที่ แต่เพราะการจัด การดี ตรงนี้อาจจะมองให้ดีกว่าพรรคไทยรักไทยประชาชนเลือกมากนั้น เป็นภาพลวงตาเท่านั้นเอง ที่ได้รับเลือกมาก เพราะมี ส.ส. เก่ามาก และที่บอกว่าพรรคเล็กอยู่ไม่ได้จึงเป็นความจริง ตรงนี้มันมิ ใช่เป็นเรื่องของการพัฒนาพรรคการเมือง แต่เป็นทำลายพรรคการเมือง และถ้าหมดวาระหัวหน้า พรรคนั้นก็ดำเนินการต่อไปไม่ได้ โดยสรุปพรรคการเมืองยังขาดความต่อเนื่อง เพราะพรรคการเมืองส่วนใหญ่มิได้เกิดขึ้นเพราะอุดมการณ์ แต่เกิดขึ้นเพราะความต้องการของแนวคิดของหัวหน้า พรรคเพียงคนเดียว และรวบรวมผู้คนเท่านั้น และเห็นว่าถ้าจะพัฒนาพรรคการเมืองต้องใช้ระบบ เดิม เลิกระบบบัญชีรายชื่อ แก้อิฐัฐธรรมนูญ และให้มีการเลือกตั้งไปเรื่อย ๆ นำนโยบายของพรรค ปฏิบัติได้จริงมากขึ้น ผลสุดท้าย ก็จะเหลือพรรคใหญ่ 2-3 พรรค แม้แต่อังกฤษหรือประเทศอื่น ๆ มิใช่มีพรรคใหญ่เพียง 2 พรรค โดยเด็ดขาด มันก็มีส่วนอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะเป็นเรื่องของ แนวคิด นโยบาย ประชาชนบางครั้งก็เลือกแนวทางที่ต้องการ เพราะฉะนั้นการมี 2 พรรค ก็ไม่ใช่ เป็นเรื่องดี แต่ดีในแง่เดียว คือ เสถียรภาพรัฐบาลแต่ปิดโอกาสประชาชนที่มีแนวคิดแตกต่างจาก 2 พรรค ไม่มีโอกาสเลือกพรรคอื่น ๆ การมีน้อยพรรคจึงไม่เป็นผลดี ยังเป็นความเชื่อที่ผิด ๆ มาตลอด ว่ามีน้อยแล้วดีทำให้เกิดเสถียรภาพของรัฐบาล เสถียรภาพของรัฐบาลมิใช่อยู่ที่พรรคการเมืองน้อย หรือมาก แต่อยู่ที่การทำงานเป็นเรื่องของแนวนโยบาย ทำเพื่อประชาชน ประเทศชาติ ได้มากน้อย เพียงใด

พรรคการเมืองที่มีความต่อเนื่องคือพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่ไม่ยึดติดกับตัวบุคคล สำหรับพรรคการเมืองอื่น ๆ ไม่ค่อยมั่นใจ แม้แต่พรรคไทยรักไทย นอกจากเป็นพรรคใหม่แล้ว การจัดองค์กรของพรรคยังสับสนอยู่

5.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเห็นประชากรที่ศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง ยังมีความเห็นที่แย้งกันอยู่คือ

1. พรรคการเมืองในระบบใหม่ จะต้องสร้างความต่อเนื่องและโอกาสการชนะการเลือกตั้งขึ้นอยู่กับความพร้อมของหัวหน้าพรรคนั้น ๆ ซึ่งผู้สัมภาษณ์ที่เป็นระดับหัวหน้าพรรคยังเล็งที่จะพูดถึงการสร้างผู้นำพรรคสืบแทน เนื่องจากผลการเลือกตั้งระบบใหม่ที่จะออกมา ทำให้พรรคการเมืองที่ไม่ปรับตัวได้รับผลกระทบต่อองค์กรทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ จึงมีความเชื่อว่ายังมีระยะเวลาที่จะแก้ไข ทั้งระบบบริหารพรรค เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ สามารถให้พรรคมีความต่อเนื่องไปได้ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ให้แนวทางการพัฒนาพรรคการเมืองไว้หลายประการ และในแง่ความต่อเนื่องมีพรรคการเมืองที่ค่อนข้างได้รับการยอมรับสูง คือ พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งประเด็นนี้ เป็นเรื่องที่พรรคได้สร้างขึ้นมาและเป็นที่ยอมรับกันในพรรคระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามพรรคประชาธิปัตย์ก็ยังมีจุดอ่อนในการดำเนินงานของสาขาพรรคหากมองโดยภาพรวมจะพบว่า พรรคประชาธิปัตย์มีการปรับตัวได้ดีในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาจากผลกระทบที่เกิดจากการเลือกตั้งระบบใหม่ เชื่อว่ามีปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่สนับสนุนการดำเนินงานของพรรคให้สมบูรณ์มากขึ้น มีหลาย ๆ พรรคการเมืองตั้งแต่พรรคระดับกลางได้มีการประเมิผลกระทบที่เกิดขึ้น และเป็นช่วงระยะเปลี่ยนแปลงซึ่งจะช่วยสร้างให้พรรคการเมืองมีความต่อเนื่องมากขึ้น

2. พรรคการเมืองส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นพรรคของบุคคล การดำเนินงานยังเป็นการอิงกับกลุ่มระบบทุน จึงไม่เชื่อว่าพรรคการเมืองจะสร้างหัวหน้าพรรคสืบทอดได้ และปัญหาของการเกิดขึ้นของพรรคการเมืองไทย ยังไม่เข้มแข็ง เนื่องจากวัฒนธรรมขุนนางที่ยังฝังรากลึก ซึ่งกลุ่มการเมืองยังมองประชาชนไม่มีความรู้ ปัญหาความเสมอภาคทางการเมืองจึงเป็นอุปสรรคต่อความต่อเนื่องของพรรคการเมือง

อย่างไรก็ตามความเห็นในประเด็นหลังของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพียงข้อสังเกต และเป็นภาพที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน โดยทั่วไปก็ยอมรับว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นและกฎกติกาที่เกิดจากรัฐธรรมนูญจะมีส่วนให้พรรคการเมืองมีความต่อเนื่องได้

สำหรับกลุ่มประชากรที่ศึกษาที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองให้ความสำคัญกับหัวหน้าพรรคการเมืองสูงเพราะจะทำให้พรรคการเมืองมีความต่อเนื่องหรือแม้แต่พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชน ก็ยังให้ความสำคัญกับตัวบุคคล และการดำเนินงานของสาขาพรรคเริ่มจะมีคนที่มีความรู้ และคนรุ่นใหม่มากขึ้น โดยเน้นการเพิ่มสมาชิกพรรคซึ่งจะมีผลต่อการเลือกตั้งในระบบบัญชีรายชื่อ และกลุ่มของนักวิชาการรัฐศาสตร์ มองความต่อเนื่องของพรรคการเมืองที่ได้รับผลกระทบจากระบบเลือกตั้งระบบใหม่ คือ พรรคการเมืองใหญ่จะมีความเข้มแข็ง และต่อเนื่องมากกว่า ส่วนพรรคการเมืองขนาดกลางและพรรคเล็กได้รับผลกระทบอาจจะไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ จำเป็นต้องรวมกับพรรคใหญ่ หรือไม่ต้องปรับปรุงพรรคในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการรวบรวมตัวบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีอุดมการณ์เดียวกันทำงานทางการเมือง มีข้อสังเกตคือ พรรคการเมืองให้ความสำคัญกับระบบปาร์ตี้ลิสต์มาก เพราะจะต้องเป็นฝ่ายบริหาร ดังนั้น กระแสดังกล่าวจะทำให้พรรคการเมืองให้ความสำคัญต่อหัวหน้าพรรคจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ประวัติไม่ต่างพร้อย เนื่องจากบทเรียนที่ผ่านมาเมืองคักรที่เกิดจากรัฐธรรมนูญ ตรวจสอบฝ่ายการเมือง ตลอดจนการตรวจสอบของสื่อมวลชน จึงเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการเคลื่อนย้ายของกลุ่มการเมืองแบ่งเป็น ขั้วการเมืองขนาดใหญ่ ความหลากหลายของพรรคการเมืองลดลง เมื่อมีน้อยพรรคลง พรรคจึงพัฒนาองค์กรให้ต่อเนื่องต่อไป ทั้งนี้พรรคการเมืองต่างมีเป้าหมายให้เป็นพรรคมวลชนโดยการให้สาขาพรรคมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

5.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นเอกภาพของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองไทยมักมีปัญหาหนึ่งในพรรคคือ การขาดความเป็นเอกภาพ มีความขัดแย้งทั้งแนวคิด อุดมการณ์ทางการเมือง และผลประโยชน์ทางการเมือง เพื่อความมีเสถียรภาพภายในพรรคการเมืองในยุคการปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ จะมีส่วนช่วยแก้ไขปัญหการขาดเอกภาพภายในพรรคการเมืองได้ หรือไม่

5.2.1 ข้อมูลการสัมภาษณ์กรรมการบริหารพรรค

ระบบการเลือกตั้งใหม่ที่มี ส.ส. 2 ประเภทคือ ส.ส. จากบัญชีรายชื่อ และ ส.ส. จากเขตเลือกตั้ง มีข้อดีที่จะลดปัญหาขัดแย้งลงได้ หรือพรรคการเมืองมีเอกภาพมากขึ้นกล่าวคือ ส.ส. จากปาร์ตี้ลิสต์ ไม่ต้องเสียเวลากับการไปลงสัมผัสประชาชนสามารถใช้ความรู้ความสามารถแก้ไขปัญหาของบ้านเมือง แม้จะห่างจากประชาชนก็มี ส.ส. ในพื้นที่เชื่อมต่ออยู่ และปัญหาคือ ส.ส. ในพื้นที่ก็จะอ้างว่าตนเองทำคะแนนให้พรรคได้มาก ส.ส. จากบัญชีรายชื่อก็อาจจะอ้างว่าตนเองมีภาพพจน์ดีจึงได้คะแนนมาก ตรงนี้จะช่วยสร้างเอกภาพหรืออาจจะขัดแย้งกันมากก็ได้ เพราะการแสดง

ความคิดเห็นของคนในพรรคขึ้นอยู่กับอิทธิพลของคน ๆ นั้น ภายในพรรคถ้าผู้นำพรรคผูกขาดอำนาจภายในพรรคแล้วก็ไม่สนับสนุนให้แสดงความคิดเห็น

การพัฒนาพรรคการเมืองต้องปรับปรุงแบบค่อยเป็นค่อยไป พรรคการเมืองที่มีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนพรรคต้องไม่ยึดติดกับตัวบุคคล หลักการที่จะให้พรรคการเมืองมีความเป็นเอกภาพยึดหลักเกณฑ์ โครงสร้าง และนโยบายพยายามให้เป็นพรรคมหาชนไม่ใช่พรรคของบุคคลใดบุคคลบุคคลหนึ่ง ดังจะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาพรรคแต่ละพรรคเมื่อเข้าไปเป็นรัฐบาลหลังจากนั้น เมื่อพ้นจากรัฐบาลแล้วหรือหัวหน้าพรรคหมดวาระไปแล้วพรรคการเมืองนั้นก็สลายหรือไม่มีบทบาทอะไรที่สำคัญ คือ พรรคนั้นทำงานเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองคล้าย ๆ เป็นธุรกิจการเมืองจึงทำให้ไม่มีความเป็นเอกภาพและเกิดความขัดแย้งกันที่สุดในที่สุด ดังนั้นพรรคจะต้องปรับตัวเองตรงจุดนี้ และให้ความรู้แก่ประชาชนด้วย พรรคการเมืองที่จะเป็นพรรคการเมืองที่แท้จริงจะต้องทำงานเพื่อประชาชนเป็นที่ตั้ง ซึ่งต่อไปถ้าพรรคปรับเปลี่ยนจุดประสงค์ของตนเองได้ ความขัดแย้งก็จะไม่มี ประกอบกับกระแสการปฏิรูปการเมืองด้วย และการเป็นพรรคร่วมรัฐบาล พรรคไม่สามารถนำนโยบายไปใช้ได้ทั้งหมด เนื่องจากเป็นรัฐบาลผสม

การยึดมั่นในอุดมการณ์ของพรรค การดำเนินงานตามนโยบายของพรรค ตลอดจนจิตสำนึกของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรค จะสร้างความเป็นเอกภาพแก่พรรคการเมือง

ในความเป็นจริงสมาชิกพรรคการเมืองแต่ละพรรคจะมีความคิดเป็นอิสระ แต่ท้ายที่สุดความคิดที่ไม่ตรงกันก็จะนำไปสู่เหตุผลว่าใครดีที่สุด และใช้มติเสียงข้างมากตัดสินก็จะได้รับการรับรองเป็นมติพรรคที่สมาชิกพรรคทุกคนต้องปฏิบัติตามแต่ความแตกต่างทางความคิดก็นำไปสู่ความแตกแยกของพรรคการเมืองมีอยู่ค่อนข้างมาก และสมาชิกพรรคเองไม่ยึดมั่นในอุดมการณ์ของพรรค บางครั้งการทำงานของพรรคไม่จำเป็นต้องยึดมั่นตามอุดมการณ์ของพรรค ต้องปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และการเป็นรัฐบาลผสมของแต่ละพรรคการเมืองต้องนำนโยบายของแต่ละพรรคมาผสมผสานกันและยึดแนวทางของสภาพัฒน์ฯ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในขณะนั้น ๆ เป็นหลักควบคู่ไปกับรัฐธรรมนูญ

กระแสการปฏิรูปการเมืองแรงมาก ทำให้พรรคการเมืองระมัดระวังตัวเองมากขึ้น และช่วงก่อนการเลือกตั้งการย้ายพรรคการเมืองของ ส.ส.จำนวนมากไม่ถือว่าไปเพราะมีอุดมการณ์ทางการเมืองแต่เป็นการย้ายเพราะให้เกิดความมั่นคงต่อชีวิตความเป็น ส.ส. ให้เกิดความมั่นใจที่จะได้

เป็น ศ.ส. คือ กระแสของความเป็นผู้นำของหัวหน้าพรรคนั้น ๆ นอกจากนี้ พรรคการเมืองยังได้นำรูปแบบการหาเสียงโดยเสนอนโยบายทำให้ความคิดของ ศ.ส. ภายในพรรคได้ยึดนโยบายหาเสียงสร้างความเป็นเอกภาพได้ในระดับหนึ่ง แต่การนำนโยบายไปเป็นนโยบายรัฐบาลแถลงต่อสภา ก็ต้องถูกตรวจสอบจากฝ่ายค้าน ว่าสิ่งที่ได้หาเสียงไว้ปฏิบัติได้จริงไหม มีผลกระทบก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ ซึ่งต้องใช้เวลา โดยนำประเด็นต่าง ๆ มาพิจารณาตรวจสอบอภิปรายกันในสภา และฝ่ายค้านเองก็มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานทางการเมือง

ความเป็นกลุ่มภายในพรรคการเมืองมันต้องมีที่มาที่ไปของการไปอยู่ในพรรคเดียวกันมากกว่า แต่พรรคการเมืองที่รวบรวมนักการเมืองที่ย้ายมากันเป็นกลุ่ม คงจะสะท้อนความเป็นกลุ่มไปเสียทีเดียวไม่ได้ แต่สิ่งที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หวังไว้คือ อำนาจของหัวหน้าพรรคหรือผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี มีอำนาจในการต่อรองเพิ่มขึ้นมาก และผลการเลือกตั้งทำให้พรรคการเมืองใหญ่ได้เสียงค่อนข้างจะเด็ดขาด ก็หวังว่าผู้นำพรรคจะสามารถใช้ความเด็ดขาดในการตัดสินใจโดยไม่ต้องกังวลกับกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคได้ ซึ่งจะต้องรอดูต่อไปว่าในทางปฏิบัติจะเป็นอย่างไร ถ้ามีปัญหาระหว่างกลุ่มภายในพรรคในที่สุดมันก็จะคลี่คลายเหตุการณ์เองว่าสุดท้ายหัวหน้าพรรคสามารถที่จะควบคุมไม่ให้มีปัญหาแตกแยกเหมือนในอดีตได้หรือไม่ หรือกติกาใหม่ที่เพิ่มอำนาจให้หัวหน้าพรรคยังไม่เพียงพอ และการย้ายพรรคตัวสินจริง ๆ คือเขาอยู่ด้วยกันด้วยอุดมการณ์หรือไม่ ถ้าไม่อยู่กันด้วยอุดมการณ์แล้วความขัดแย้งต้องเกิดขึ้นและต้องดูต่อไปว่า ความขัดแย้งมันมีทางออกอย่างไร ในอดีต ศ.ส. อาจย้ายพรรค ปัจจุบันอาจจะย้ายไม่ได้ แต่ถ้ารัฐบาลอยู่ครบเทอม ถ้า ศ.ส. ตั้งใจจะย้ายพรรคเขาอาจจะยอมสละสถานะภาพ ศ.ส. ก็ได้ ส่วนคนที่ป็นรัฐมนตรีก็ไม่เดือนร้อนในเรื่องดังกล่าว เพราะไม่เสียที่นั่ง ศ.ส. แต่ถ้าเกิดความขัดแย้งของรัฐบาล จนเกิดอุปสรรคแล้ว ศ.ส. ย้ายพรรคไม่ทันก็ต้องดูว่าอะไรจะเกิดขึ้น ก็จะพบว่า มีกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคอย่างชัดเจนมากขึ้น จึงไม่สามารถคาดการณ์ได้ และการแก้ปัญหาอาจมีวิธีแตกต่างกันไป

อีกความคิดเห็นเชื่อว่าการเลือกตั้งระบบใหม่ไม่สามารถส่งผลกระทบให้พรรคการเมืองมีเอกภาพได้และ ศ.ส. ยังไม่ยึดมั่นและเห็นความสำคัญของอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองได้ อดีตที่ผ่านมาพรรคการเมืองไม่ให้ความสำคัญต่่อนโยบายของพรรคในการหาเสียงและการเลือกตั้งครั้งนี้ (6 มกราคม 2544) ได้มีการเน้นนโยบายมากขึ้นพร้อม ๆ กับกระแสของพรรค และนโยบายพรรคจะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

การมีจรรยาบรรณและจริยธรรมในตัวของผู้บริหารการเมืองในอนาคตพรรคการเมืองมีฐานมาจากคนกลุ่มใด ถ้ามาจากฐานที่กำหนดพรรคโดยคนที่มีอิทธิพลภายในพรรค พรรคนั้นก็จะเสนอความคิดเห็นยาก ต้องดูว่าผู้ที่มีบทบาทต่อพรรคการเมืองนั้นมีทิศทางทางการเมืองอย่างไรก็จะเป็นไปอย่างนั้น แต่บางพรรคที่เปิดเสรีทางความคิดและเปิดกว้างทางความคิด ก็สามารถทำได้ รับฟังและนำไปสู่กระบวนการการยอมรับผลสรุปในที่ประชุมพรรคการเมืองนั้นจะเกิดความเป็นเอกภาพในอนาคต และกลุ่มการเมืองต่าง ๆ จะยังคงมีอยู่ ซึ่งอาจเป็นกลุ่มธรรมชาติ แต่ถ้าหัวหน้าพรรคมีวิสัยทัศน์กว้าง มีคุณธรรมในการบริหาร การสลายกลุ่มทำได้ด้วยการบริหารที่มีคุณธรรม จะไม่ทำให้เกิดกลุ่ม และอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนมีอุดมการณ์พื้นฐานอย่างไร อุดมการณ์ในการดูแลประชาชน อุดมการณ์ในการบริหารจัดการแต่ละคนมีพื้นฐานการคิดเป็นเสี่ยงของปัจเจกบุคคล เช่น การได้รับการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานจิตสำนึกการยึดมั่นตัวเองในทิศทางที่ถูกต้อง เป็นต้น จะนำเข้าสู่องค์ประกอบของพรรคการเมืองนั้น ๆ ดังนั้น อุดมการณ์จึงไม่อยู่ที่พรรคการเมืองแต่อยู่ที่ตัวบุคคล แต่พรรคจะกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของการตกลงร่วมกันเป็นนโยบายที่ถูกต้อง

ระบบการเลือกตั้งมีส่วนช่วยให้พรรคการเมืองเกิดความเอกภาพในระดับหนึ่ง แต่ความเป็นจริงเป็นเรื่องภายในของแต่ละพรรคที่จะมีวิธีการจัดการปัญหาภายในพรรคให้ดี ถ้าหากว่าการเข้าพรรคการเมืองเพื่อเอาคะแนนโหวตในสภาซึ่งต้องมีบทบาทมากกว่านั้น และต่อไปสิทธิและความเป็นอิสระของ ส.ส.มีมากขึ้น ดังนั้น พรรคการเมืองจะต้องคัดสรรคนที่มีคุณภาพมีอุดมการณ์เข้ามาให้มาก กลุ่มต่าง ๆ ก็จะหายไป แต่ช่วงก้าวแรกก็ยังปรากฏความขัดแย้งให้เห็นอยู่ เพราะนักการเมืองแต่ละคนมาต่างท้องถิ่น ซึ่งเชื่อมั่นในวิธีการเดิม ๆ คือ วิธีการที่ ส.ส.หาเสียงมีการซื้อเสียงและเมื่อประชาชนยังยึดติดกับการหาเสียงแบบเดิมก็เป็นการดำเนินงานของนักการเมืองเองเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง เป็นธรรมดาที่นักการเมืองบางส่วนยังทำงานการเมืองตรงนี้ และจะค่อยๆ พัฒนาต่อไป ถ้าหากการแบ่งกลุ่มภายในพรรคเพื่อเรียกร้องตำแหน่งสิ่งนี้เป็นตัวชี้บอกว่า เมื่อได้ตำแหน่งแล้วทำงานไม่มีประสิทธิภาพ การยื่นรายชื่อถอดถอนก็ยังมียู่ และมาตรการต่าง ๆ ก็มียู่ แต่ว่ามิได้นำมาใช้อย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้น ถ้ามีตัวอย่างให้เห็นจะช่วยให้งานในพรรคการเมืองดีขึ้น การนำนโยบายไปปฏิบัติเมื่อเป็นพรรครัฐบาลขึ้นอยู่กับการสนับสนุนของประชาชน

5.2.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์สมาชิกพรรคการเมือง

การขาดเอกภาพภายในพรรคการเมืองเกิดจากการใช้งบประมาณมากในการหาเสียงเลือกตั้ง จึงทำให้ ส.ส. มีสังกัดเพราะไม่มีเงินจึงอาศัยเงินสนับสนุนจากผู้อื่น ส่งผลกระทบต่อการ

ดำเนินงานภายในพรรค คือ ใคร อยู่ในสังกัดผู้ใดก็จะสนับสนุนผู้นั้น ทำให้มีการแตกแยกเป็นกลุ่มการเมือง และในอนาคตถ้าระบบต่าง ๆ ดีขึ้น การเลือกตั้งไม่ต้องใช้งบประมาณมาก ส.ส.ก็จะมีความเป็นเอกภาพได้เพราะไม่สังกัดกลุ่ม การแสดงบทบาทก็เป็นอิสระ และจะมีความยึดมั่นในอุดมการณ์ของพรรคการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะการย้ายพรรคในระบบใหม่กระทำได้อย่างขึ้น ทำให้ ส.ส. เริ่มจะมองเห็นความสำคัญของพรรคที่ตนสังกัด มีความคิดที่จะปรับปรุง มีความผูกพัน และมีส่วนร่วมกับพรรคมากขึ้น ถ้านั้นนโยบายพรรคก็จะสร้างความเป็นเอกภาพของพรรคการเมืองได้อีกทางหนึ่ง

การให้การยอมรับต่อระบบกฎหมายต่าง ๆ ของ ส.ส. จะก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพภายในพรรคตลอดจนการจัดการปัญหาความขัดแย้งของกรรมการบริหารพรรค ภาวะผู้นำพรรคเป็นการแสดงออกถึงการยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการเมือง การน่านโยบายไปปฏิบัติ สามารถทำได้โดยอาศัย ส.ส. ในพื้นที่เป็นผู้เสนอแนะปัญหาให้พรรคกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้เกิดการติดตามการแก้ปัญหาตามนโยบายซึ่งการหาเสียงเลือกตั้งก็ต้องเน้นนโยบายมากกว่าตัวบุคคลและขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของ ส.ส. หรือสมาชิกพรรคต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

พรรคการเมืองบางพรรคยังไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความเป็นเอกภาพได้เพราะไม่ปรับปรุงระบบภายในพรรคให้สอดคล้องกับระบบการเลือกตั้งและระบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญได้

ความชัดเจนของนโยบายพรรคการเมืองจะเป็นตัวบังคับให้สมาชิกพรรคและ ส.ส. มีความเป็นเอกภาพ เพราะที่ผ่านมา ส.ส. ไม่ได้ใช้นโยบายพรรคในการหาเสียง ปัจจุบันการเสนอนโยบายให้แต่ละคนในพื้นที่ใช้หาเสียงมีส่วนทำให้ ส.ส. มีความคิดเป็นเอกภาพ ที่ผ่านมามี ส.ส. สำหรับหาเสียง ทำให้ ส.ส. มีความสำคัญกว่าพรรคการเมือง สามารถสร้างข้อต่อรองให้พรรคได้ จึงเกิดปัญหากับพรรค ดังนั้นนโยบายจะเป็นจุดขายมากกว่าผู้สมัคร ทำให้ ส.ส. ยึดมั่นต่ออุดมการณ์ของพรรค การน่านโยบายไปใช้สามารถทำได้เพราะ 1) พรรคได้รับเสียงข้างมากและการยอมรับจากประชาชน 2) นโยบายพรรคมีความชัดเจนพรรคอื่นที่มาร่วมรัฐบาลจึงไม่สามารถปฏิเสธนโยบายดังกล่าวได้

5.2.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์นักวิชาการรัฐศาสตร์

การปรับแนวคิดของคนภายในพรรคได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับพรรคการเมือง ซึ่งมีการเร่งด่วนที่จะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ถ้าหากพรรคการเมืองทำไปพร้อมกับการแก้ปัญหาเร่งด่วนของประเทศชาติ เนื่องจากพรรคเป็นรัฐบาลก็ดี พรรคจะต้องรณรงค์หาเสียง การเป็นฝ่ายค้านก็ดี การสร้างคะแนนนิยมก็ต้องทำไปพร้อมกัน ขณะเดียวกันระบบการเลือกตั้งใหม่ พรรคการเมืองต้องปรับปรุงพรรค เพราะการทำหน้าที่ของพรรคการเมืองมิใช่เฉพาะการส่งคนสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น บทบาทพรรคการเมืองมีมากมาย และกลุ่มต่าง ๆ ก็ยังคงมีอยู่การเป็นพรรคการเมืองจะต้องประกอบไปด้วยกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย จึงจะเป็นพรรคการเมืองได้ แต่ถ้าเป็นพรรคการเมืองโคด ๆ มันก็คือกลุ่มหนึ่ง เพราะฉะนั้นพรรคการเมืองจะต้องประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ที่ไม่ประสงค์เป็นรัฐบาล มารวมกันเพื่อจะเป็นรัฐบาลจึงเรียกว่าพรรคการเมืองได้ แม้แต่พรรคการเมืองในประเทศที่พัฒนาแล้วก็ยังประกอบด้วยกลุ่มการเมืองการสร้างกำลังสำรองในพรรคในการเป็นรัฐบาลก็จะมีระบบโควตา แต่อย่างไรก็ตาม การที่พรรคการเมืองจะเสนออะไรก็ควรมีการปรึกษาหารือกันภายในพรรคไม่ควรออกมาสู่สาธารณะชน แต่ปัจจุบัน ส.ส.ทำไม่ถูก เวลามีปัญหา ก็จะบอกสื่อทำให้ภาพพจน์ไม่ดี มองว่าพรรคแตกแยก ตรงกันข้ามพรรคการเมืองที่ไม่มีความเห็นแตกต่างกันเป็นเรื่องที่น่ากลัวเพราะนั่นคือเผด็จการ การไม่ยึดมั่นในอุดมการณ์ของ ส.ส. ก็เป็นปัญหาข้อหนึ่งซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ปฏิรูปการเมืองแล้วโดยการกำหนดให้การย้ายพรรคของ ส.ส. กระทำได้ยากมากขึ้น และระบบการเลือกตั้งระบบใหม่มีส่วนบังคับให้พรรคการเมืองเน้นนโยบายของพรรคในการหาเสียง เพื่อกำหนดว่าเมื่อเป็นรัฐบาลแล้วจะทำอะไรบ้าง และนโยบายนั้นจะต้องมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม สามารถกำหนดระยะเวลาชัดเจน

การเป็นกลุ่มหรือเป็นฝ่ายต่าง ๆ ในพรรคการเมืองถือเป็นเรื่องปกติธรรมดา และ ส.ส. ก็ยังไม่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชัดเจน การนำนโยบายพรรคไปเป็นนโยบายของรัฐบาล ควรจะมองว่านำไปปฏิบัติหรือไม่ แต่จะสำเร็จหรือไม่เป็นอีกประเด็นหนึ่ง

ตราบใดที่พรรคการเมืองยังไม่เป็นพรรคมวลชนความเป็นเอกภาพของพรรคมีน้อย เพราะถ้าพรรคการเมืองมีความเป็นพรรคมวลชนหมายถึงคนในพรรคต้องมีแนวความคิดร่วมกัน และที่ผ่านมายังมีปัญหาเพราะนโยบายพรรคยังมีแนวคิดที่ยังไม่เกิดในเชิงร่วมกันเพียงพอสำหรับเป้าหมายการดำเนินงานก็ยังไม่เพียงพอ การแตกแยกเป็นกลุ่มเป็นปัญหาของพรรคการเมืองไทยที่ยังมีอยู่คือ กลุ่มบุคคลที่เข้ามาแล้วไม่กระจายแนวความคิดหรือไม่เปิดกว้าง ตรงนี้ต้องรอการ

ปรับปรุงแก้ไขในอดีตรับปัญหาอยู่มาก พรรคเล็กมีบทบาทมากกว่าพรรคใหญ่ก็มี และหากมีการเลือกตั้งระบบใหม่ (เขตเดียวเบอร์เดียว / บัญชีรายชื่อ) บ่อย ๆ จะทำให้พรรคการเมืองได้เสียงเกินครึ่ง และเข้าแนวทางการพัฒนาการปฏิรูปการเมืองไทยให้ดีขึ้น เพราะ ส.ส. ไม่ค่อยมีเสียงที่จะสร้างปัญหาให้พรรคได้ ส.ส. ต้องคำนึงถึงพรรคที่ตนสังกัดมากกว่าที่จะไปตั้งแง่หรือสร้างปัญหาให้กับพรรค ซึ่งจะค่อย ๆ พัฒนาไปและเข้าสู่ประเด็นความเป็นพรรคมหาชนมากขึ้น การเมืองไทยยังห่างไกลอยู่หากตัดสินในเรื่งดังกล่าว และการนำนโยบายพรรคไปเป็นนโยบายในการทำงานของรัฐบาลเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาพรรคการเมือง การตั้งรัฐบาลครั้งนี้ถ้าไม่มีเรื่องกลางแกลงใจในเชิงการเมือง พรรคไทยรักไทยสามารถตั้งรัฐบาลพรรคเดียวก็ยังได้ แต่แม้จะตั้งรัฐบาล 3 พรรค พรรคอื่นไม่มีอำนาจต่อรองได้จึงเป็นเรื่องที่ดี รัฐบาลที่ผ่านมาเป็นนโยบายผสมผสาน ทำอะไรไม่ได้มากเพราะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ของแต่ละพรรคด้วย ดังนั้น การตั้งรัฐบาลครั้งนี้ดีกว่าที่ผ่านมาในแง่ที่ว่านโยบายพรรคไทยรักไทย จะนำไปปฏิบัติตามที่หาเสียงไว้

ตามสภาพความเป็นจริงระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ไม่สามารถแก้ปัญหาความเป็นกลุ่มความแตกแยกภายในพรรคการเมืองได้ การมีกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคการเมืองเพื่อแย่งกันเป็นใหญ่ เพราะฉะนั้นผู้รวบรวมผู้คนได้มากก็จะแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งเป็นความจริงในทางการเมืองไทย กลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคการเมืองจึงเลิกไม่ได้แม้แต่พรรคประชาธิปัตย์ ที่เป็นพรรคเก่าแก่ก็ยังมีสภาพความเป็นกลุ่ม ปัญหาการนำนโยบายของพรรคเมื่อไปปฏิบัติเป็นรัฐบาลจะปฏิบัติได้จริงหรือไม่ พรรคคิดนโยบายแต่ไม่ได้คิดวิธีการปฏิบัตินโยบายบางอย่างก็ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ทุกท้องถิ่นทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างประชาชน รัฐบาล ควรบริหารนโยบายโดยใช้หลักเท่าเทียมกัน ผลสุดท้ายก็เกิดปัญหารัดตัวนโยบายเอง

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นฉบับแรกที่กำหนดให้มีเงินสนับสนุนพรรคการเมืองและสามารถจัดตั้งพรรคการเมืองได้ง่าย โดยหลักปฏิบัติถูกต้องหรือเปล่า แต่ตามหลักวิชาการคิด การเกิดพรรคการเมืองมิใช่ว่าอยู่ดี ๆ มานั่งคุยกันแล้วรวบรวมได้ 20 คน แล้วจดทะเบียนเป็นพรรคการเมือง ซึ่งพรรคการเมืองจะต้องมีวิวัฒนาการต่อเนื่องเป็นเวลานานเป็นที่รวบรวมของชนชั้นเดียวกันหรือชนชั้นที่มีความคิดทางการเมืองที่ตรงกันถึงจะอยู่ได้ พรรคการเมืองของไทยมีทุกชนชั้นอยู่ในพรรคเดียวกัน ความคิดเห็นต่างกันจึงยากที่จะเกิดความเข้มแข็งได้ พรรคประชาธิปัตย์แม้จะมีความมั่นคงก็ยังมีความเป็นกลุ่มอยู่ ส.ส. เองก็จะดูกระแสของพรรคการเมืองที่จะเอื้อประโยชน์ให้ได้รับการเลือกตั้งมากที่สุด ประชาชนเองก็ยังนิยมเลือกและให้ความสำคัญกับตัวบุคคลมากกว่าที่จะเลือกพรรคโดยเฉพาะต่างจังหวัด

5.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลกระทบจากการเลือกตั้งระบบใหม่ต่อพรรคการเมืองที่เห็นได้ชัดในการสร้างความ เป็นเอกภาพคือ การที่พรรคการเมืองมีการนำเสนอนโยบายในการหาเสียงโดยทุกคนภายในพรรค ได้กระจายแนวนโยบายเหมือนกันทั้งผู้สมัครปาร์ตี้ลิสต์และแบบเขต ประกอบกับกระแสการปฏิรูป การเมืองในช่วงการเลือกตั้งทำให้พรรคการเมืองระมัดระวังตัวรวมทั้งตัว ส.ส. ที่ทำตัวสวนกระแส การเมืองด้วย และถ้ามองในระยะยาวพรรคการเมืองจะมีเอกภาพมากขึ้น เนื่องจากกฎหมายได้ให้อำนาจหัวหน้าพรรคหรือหัวหน้ารัฐบาล ตลอดจนกติกากการย้ายพรรค ส.ส. ทำได้ยากมากขึ้น แต่ผู้ สัมภาษณ์ก็ยังยอมรับความเป็นกลุ่มทางการเมืองภายในพรรคต้องมี กล่าวคือ พรรคการเมืองเป็น ศูนย์รวมของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ปัญหานี้จะส่งผลต่อการบริหารงานของพรรคการเมืองอยู่บ้าง แต่พรรคการเมืองจะต้องจัดสรรผลประโยชน์แต่ละกลุ่มให้ลงตัว ปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความเป็น เอกภาพภายในพรรคการเมือง คือ จิตสำนึก ความมีจรรยาบรรณ และจริยธรรมของนักการเมือง ซึ่ง นักการเมืองค่อนข้างจะปรับตัวได้ดีและยอมรับกติกาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ความคิดเห็น ที่แตกต่างย่อมมีได้ แต่จะมีกระบวนการกลั่นกรองความคิดที่เป็นระบบและเป็นที่ยอมรับของ สมาชิกพรรคทุกคน การยึดมั่นต่ออุดมการณ์ทางการเมืองของสมาชิกพรรคทุกคนมีแนวโน้มที่จะมี ความศรัทธาต่อพรรคการเมืองที่ตนสังกัด ตลอดจนการที่พรรคได้เสียงข้างมากก็สามารถจะจัดตั้ง รัฐบาลพรรคเดียวหรือน้อยพรรคส่งผลให้พรรคสามารถแปรนโยบายพรรคให้เป็นนโยบายรัฐบาล ได้ ทำให้รัฐบาลมีประสิทธิภาพในการบริหารงานได้มากขึ้น ข้อกังวลต่อความเป็นเอกภาพภายใน พรรค ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงคือ นักการเมืองที่ไม่เปลี่ยนแปลงตัวเอง แต่มีอิทธิ พลังภายในพรรคค่อนข้างสูง ซึ่งจะค่อย ๆ แก่ไขและลดบทบาทไปในที่สุด การเลือกตั้งระบบใหม่ ความเป็นเอกภาพของพรรค ต้องอิงกับภาพและกระแสหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีความรู้ ความ สามารถ มีบารมีแก้ไขความขัดแย้งภายในพรรคได้ด้วย มิมีมติใหม่ของพรรคการเมืองอย่างหนึ่งคือ การเลือกตั้งระบบใหม่ ทำให้สมาชิกพรรคการเมืองในระดับสาขาพรรค ตลอดจนประชาชนมีความ เข้าใจนโยบายของพรรคและเสนอตัวที่จะทำงานให้พรรคมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ พบว่า สมาชิกพรรคการเมืองระดับล่างสามารถที่จะวิเคราะห์และ เปรียบเทียบนโยบายพรรคการเมืองแต่ละพรรคได้ด้วย นอกจากนี้ยังทราบจุดอ่อนของพรรคอื่น (ที่ จะเป็นประโยชน์ในการหาเสียง) มีการติดตามข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น ทำให้พรรคการเมืองมี เอกภาพตั้งแต่ระดับล่างถึงระดับบนได้ ส่วนในมุมมองของนักวิชาการรัฐศาสตร์ มองภาพปัญหา ความเป็นเอกภาพของพรรคการเมืองที่จะต้องแก้ไขไปพร้อมกับปัญหาของประเทศชาติ กล่าวคือ พรรคการเมืองต้องตระหนักต่อปัญหาที่จะต้องแก้ไขเร่งด่วน คือ ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศซึ่งถ้า

พรรคการเมือง “เล่นการเมือง” มากไป ก็จะส่งผลกระทบต่อการแก้ปัญหาของประเทศด้วย ดังนั้น พรรคการเมืองจะเสนออะไรจะต้องมีการปรึกษาภายในพรรคก่อน จะช่วยให้พรรคมีเอกภาพมากขึ้น พรรคการเมืองในยุคปฏิรูปการเมืองได้เน้นให้ความสำคัญต่อการบริหารองค์กรมากขึ้น (พรรคการเมือง) เน้นทั้งงบประมาณ กรรมการบริหารที่มีความรู้ การบริหารจัดการที่ดี และมีวัตถุประสงค์สนับสนุน

นักวิชาการได้ให้ข้อเสนอการแก้ปัญหาดังกล่าว ไว้แนวหนึ่งคือ กลุ่มการเมืองภายในพรรคจะต้องมีการกระจายความคิดและพรรคการเมืองต้องเป็นพรรคมวลชน ขณะเดียวกัน การเลือกตั้งระบบใหม่ จะต้องมีย่อยครั้งด้วย จึงจะช่วยให้พรรคการเมืองมีเสียงข้างมากสามารถตั้งรัฐบาลได้ และนักวิชาการเองก็มีความเห็นต่างกัน เช่น มองทฤษฎีการเกิดพรรคการเมืองแตกต่างจากความเป็นจริงของพรรคการเมืองไทยก็ยังมียู่ แต่โดยรวมแล้วเชื่อว่า พรรคการเมืองปัจจุบันพยายามพัฒนาองค์กรไปสู่ความเป็นพรรคมวลชน โดยสร้างความเป็นเอกภาพให้เกิดขึ้นภายในพรรคมากขึ้น

5.3 ผลการวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวของพรรคการเมือง

จากการจัดให้มีการใช้ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป สิ่งหนึ่งที่จะทำให้พรรคการเมืองมีความเป็นสถาบันคือ การปรับตัวของพรรคการเมืองไทยในยุคการปฏิรูปการเมือง

5.3.1 ข้อมูลการสัมภาษณ์กรรมการบริหารพรรคการเมือง

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายพรรคการเมืองโดยตรงคือ ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ ตลอดจนกติกาต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ พรรคการเมืองได้มีการปรับปรุงทั้งโครงสร้างการบริหารจัดการ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ และนโยบายพรรคก็ต้องปรับเปลี่ยน สำหรับบทบาท และหน้าที่ ส.ส. จะปรับตัวเองได้มากน้อยแค่ไหน คิดว่า ส.ส. เองคงจะต้องปรับตัวให้ดีขึ้นตามกระแสปฏิรูปการเมือง

พรรคการเมืองพร้อมด้วยบุคคลที่มีสถานะตำแหน่งภายในพรรคตลอดจนลักษณะตำแหน่งบริหารทางการเมือง (นายกรัฐมนตรี, รัฐมนตรี) จะต้องปรับตัวตามกฎหมายต่าง ๆ ของกฎหมาย เช่น การยื่นแสดงบัญชีทรัพย์สินของ ส.ส. รัฐมนตรี เป็นต้น การปรับเปลี่ยนระบบต่าง ๆ ภายในพรรคให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ คิดว่า พรรคทุกพรรคได้มีการให้ความสำคัญอยู่แล้ว และ

ส.ส.ที่มาจากกระบวนการเลือกตั้งระบบใหม่ ก็จะต้องมีบทบาทที่ชัดเจนมากขึ้นทั้งการทำหน้าที่นิติบัญญัติ การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

การปรับตัวของพรรคการเมืองต่อการเลือกตั้งระบบใหม่ พรรคได้มีการปรับตัวไปมาก โดยเฉพาะระบบบัญชีรายชื่อ พรรคจะต้องหาบุคคลที่มีชื่อเสียงมีความรู้ ความสามารถมากขึ้น แต่มีปัญหายู่ว่า ถ้าพรรคการเมืองให้ความสำคัญกับปาร์ตี้ลิสต์ โดยให้คนมีศักยภาพไปอยู่ในบัญชีรายชื่อหมด ซึ่งมี ส.ส. ได้เพียง 100 คน แต่ในพื้นที่มี 400 คน คนที่ลงในพื้นที่ที่ไม่มีศักยภาพพออาจจะแพ้ ทำให้พรรคนั้นได้คะแนนลดลงไม่เพียงพอที่จะไปจัดตั้งรัฐบาล หรือร่วมรัฐบาลครั้งนี้ พรรคการเมืองได้รับผลกระทบแน่นอน ซึ่งพรรคการเมืองจะต้องปรับตัวมากขึ้น และสิ่งใหม่ๆที่พรรคการเมืองจะต้องดำเนินการหรือปรับตามกฎหมายพรรคการเมือง และกฎหมายเลือกตั้ง เช่น การแจ้งรายจ่ายรายไต่บัญชีของพรรคเป็นต้น การได้รับงบประมาณสนับสนุนส่วนหนึ่งจาก ก.ก.ต. พรรคการเมืองก็ต้องมีการดำเนินงานทางการเมืองทั้งในส่วนกลาง สาขาพรรค การปรับตัวของบทบาทหน้าที่ ส.ส. โดยเฉพาะในพื้นที่ เมื่อเขตเลือกตั้งเล็กลงต้องทำงานหนักขึ้น ความรุนแรงในการเลือกตั้งมากขึ้น เพราะถ้ากำจัดคู่แข่งได้ โอกาสชนะก็มีอยู่สูง

พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พระราชบัญญัติพรรคการเมืองประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ทำให้พรรคการเมืองได้ปรับตัวไปสู่ทิศทางของการปฏิรูปการเมืองมากขึ้น พรรคการเมืองมีระบบมากขึ้นเช่น มีการรับสมัครสมาชิก มีการถ่วงถ่วงตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสิ่งที่บ่งบอกให้เห็นถึงพัฒนาการเมืองที่ดี การปรับตัวทางด้านโครงสร้างขึ้นกับแต่ละพรรค บางพรรคก็ไม่จำเป็นต้องปรับปรุง บางพรรคก็ต้องปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. พรรคการเมืองไทยยึดรัฐธรรมนูญเป็นหลัก บางพรรคที่ทำมาแล้วก็ไม่ต้องปรับปรุง บางพรรคที่โครงสร้างไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ก็ต้องปรับปรุงซึ่งกำหนดตายตัวไม่ได้ การปรับตัวบทบาทของ ส.ส. มีส่วนสำคัญ เพราะกระบวนการคัดเลือกของประชาชนในเขตพื้นที่เล็กลง ส.ส. ต้องยึดติดกับพื้นที่มากขึ้น ทำงานให้กับชุมชนในเขตเลือกตั้งมากขึ้น นักการเมืองต้องพัฒนาตัวเองตลอดเวลา ในเรื่องความรู้ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

การเลือกตั้งระบบใหม่ที่ผ่านมามีบางพรรคก็ยังไม่ปรับตัวมากนัก และมองว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่พรรคการเมืองจะต้องนำไปปรับปรุง ซึ่งยังคงมีเวลาอีก 4 ปี (ถ้าอยู่ครบเทอม) ส.ส. เอง เริ่มที่จะรู้ตัวเองและสำนึกว่า ต้องปรับตัวให้เข้ากับนักการเมืองรุ่นใหม่ ซึ่งเป็น

นักการเมืองที่มีสาระเนื้อหาไม่ใช่นักการเมืองที่มีแต่วาตะ นักการเมืองที่มีวาตะได้ผ่านไปแล้ว ดังนั้น วาตะมันยังไม่พอมันต้องมีเนื้อหาที่มีคุณธรรม สื่อมวลชนแสวงหานักการเมืองที่มีคุณภาพ คุณธรรม เพราะพร้อมกับเหตุผลที่ต้องมีนักการเมืองรุ่นใหม่ คือ นิยามนักการเมืองรุ่นใหม่ หมายถึง มีคุณภาพและคุณธรรมเป็นผู้ที่สังคมแสวงหา

ระบบใหม่ที่เกิดขึ้นพรรคการเมืองก็ต้องปรับตัวเองไปตามนั้น และการปรับตัวบทบาทของ ส.ส. ยังไม่มีความชัดเจนนัก แต่ในส่วนของพรรคการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไป 3 ลักษณะ คือ

- 1) บางเรื่องสนับสนุนให้บทบาทของพรรคมุ่งทำงานระดับชาติมากขึ้น เช่น ส.ส. บัญชีรายชื่อซึ่งมีเขตเลือกตั้งทั่วประเทศ
- 2) ส.ส.บัญชีรายชื่อต้องทำให้พรรคการเมืองหาเสียงโดยนโยบายระดับชาติให้เป็นที่สนใจของประชาชนมากขึ้น
- 3) การให้ผู้สมัครและพรรคใช้เบอร์เดียวกันทั่วประเทศมีผลอย่างมากต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยมองภาพรวมมากขึ้น และที่เขตเลือกตั้งในพื้นที่เล็กกลางจะเห็นได้ว่า คนที่จะเป็นผู้แทนราษฎรก็จะทำงานในลักษณะท้องถิ่นมากขึ้น การแข่งขันจะรุนแรงมากขึ้น

การปฏิรูปการเมือง การปรับตัวของพรรคการเมืองในแง่ตัวบุคคลหรือนักการเมืองรุ่นเก่าจะปรับตัวน้อย แต่โดยรวมทุกส่วนจะมีการปรับตัวเข้าหากัน แต่จะปรับตัวเองได้มากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับตัวบุคคลแต่ทุกคนจะต้องปรับตัวกับการเคลื่อนไหวต่อทิศทางการเมืองใหม่ ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ เพื่อไม่ให้ตกสถานะของตัวเอง คนที่ไม่ศึกษากฎหมายและเรียนรู้ความรู้ใหม่ๆ เวลาโหวตก็โหวตตามกลุ่มไป แต่จะเน้นบทบาทที่ไม่เป็นสาระเช่น การจัดเลี้ยง เป็นต้น และกระบวนการที่บีบคั้นใหม่ ประชาชนจะยึดติดกับรูปแบบเดิมเป็นหลัก การปรับเปลี่ยนแนวคิดประชาชนทำได้ยาก แต่ถ้ามีการเปลี่ยนกติกา กระบวนการใหม่ระบบการเลือกตั้งใหม่ก็จะช่วยเปลี่ยนความคิดของประชาชนได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะต้องปรับตัวกันทั้งระบบ

ที่ผ่านมาพรรคการเมืองพยายามทำให้เป็นพรรคมหาชน แต่ยังห่างไกลความหวัง พรรคการเมืองก็ได้ปรับโครงสร้างมากมาย แต่ความเป็นจริง อำนาจ การตัดสินใจยังอยู่กับคนเพียงไม่กี่คนภายในพรรค ส่วนพรรคที่ปรับตัวเป็นพรรคมวลชนได้ คือ พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมีความเป็นไปได้ โดยการจัดระบบบริหารให้ดีขึ้นและขึ้นอยู่กับหัวหน้าพรรคด้วย ส.ส. ก็ไม่มีการปรับตัว

บาทหน้าที่ของตนเอง ยังมองตนเองสูง (ทิฐิ) และไม่รู้ตัวเองในสายตาประชาชนเป็นอย่างไร ถือว่าได้รับเลือกตั้งจากประชาชน มักทำอะไรที่ขัดต่อความรู้สึกของประชาชน ส่งผลเสียหายต่อประเทศ

ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ ส่งผลต่อพรรคการเมืองในการปรับตัวโดยทั่วไป พรรคการเมืองปรับตัวเองไปมาก และประชาชนจะได้รับประโยชน์โดยเฉพาะการจัดทำบัญชีรายชื่อ ซึ่งสามารถรู้ได้ว่าใครจะทำอะไร ตรงไหน ถ้าได้จัดตั้งรัฐบาล ส.ส. แบบเขตคือตัวแทนที่จะดูแลพื้นที่การปรับตัวโดยรวมแล้ว เป็นการสนองตอบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ โครงสร้างพรรคก็เป็นไปในแนวทางที่กฎหมายกำหนด แต่พฤติกรรม ส.ส. มิได้เป็นผลมาจากการปฏิรูปการเมืองมากนัก เพราะการปฏิรูปการเมืองมันเป็นกรอบบังคับซึ่งจะต้องปฏิบัติตามนั้น ในเงื่อนไขแต่การปฏิรูปของนักการเมือง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงของนักการเมืองมันสะท้อนจากประชาชน ถ้าประชาชนล้อมวลชนเรียกร้องกระแสปฏิรูปไปในทางเดียวกัน นักการเมืองต้องปรับตัวไม่ขัดต่อความรู้สึกของประชาชน ยกเว้นนักการเมืองคนนั้นมั่นใจตัวเองก็ยังมีอยู่

5.3.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์สมาชิกพรรคการเมือง

พรรคการเมืองหลาย ๆ พรรค มีการปรับตัวมากโดยเฉพาะพรรคการเมืองที่ได้รับผลกระทบจากระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ กล่าวคือ ผลกระทบจาก ส.ส. ช้ายพรรค เช่น พรรคความหวังใหม่ มี ส.ส. ช้ายออกไปมาก พรรคต้องหาคนใหม่มาแทนเป็นผู้สมัครของพรรค และพรรคก็มีการปรับปรุงด้านต่าง ๆ ด้วย องค์การที่ดูแลการเลือกตั้ง คือ ก.ก.ต. ได้เข้มงวดค่าใช้จ่าย การหาเสียงก็เป็นผลดีต่อพรรคมาก แต่โครงสร้างการบริหารส่วนกลางของพรรคยังคงเดิมอยู่ พรรคได้เน้นการทำงานของสาขาพรรคมากขึ้น ปรับปรุงการทำงานซึ่งได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน มีการจ้างเจ้าหน้าที่ประจำบทบาทของพรรคจะอยู่เหนือตัวบุคคล และพรรคจะต้องเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถเข้าพรรคมากขึ้นให้ความสำคัญกับนโยบายพรรคมากขึ้น บทบาท ส.ส. จะเปลี่ยนไป เพราะปัจจัยคือ งบ ส.ส. ไม่มี ส.ส. ก็มี 2 ประเภท รวมทั้ง ส.ส. ที่ไปเป็นรัฐมนตรีก็ตัดขาดความเป็น ส.ส. ภายใต้บทบาทตามรัฐธรรมนูญใหม่ คือ ทำหน้าที่นิติบัญญัติ แต่การบริหารงบประมาณไม่มี และพรรคจะได้ ส.ส. ปาร์ตี้ลิสต์มากขึ้นแค่นั้นก็ต้องอาศัย ส.ส. ในเขตพื้นที่

ระบบการเลือกตั้งใหม่ ส่งผลให้พรรคการเมืองได้ปรับตัววิธีการหาเสียง โครงสร้างพรรคก็ได้มีการปรับตัวตามกฎหมายพรรคการเมือง และการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้อง

พิจารณาความเหมาะสมหรือโอกาสการได้รับเลือกตั้งทั้ง 2 ระบบ และในการประชุมระดับต่าง ๆ ของพรรคก็ได้มีการเน้นถึงบทบาทหน้าที่ของ ส.ส. ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติการเมือง

สมาชิกพรรคการเมืองในระดับล่าง ได้มองว่าการเลือกตั้งระบบใหม่ จะมีผลต่อการปรับตัวของพรรคการเมืองในทุกระดับ และเห็นว่าบทบาทของ ส.ส. ยังมีลักษณะกล่าวโจมตีผู้สมัครพรรคการเมืองอื่น แต่เห็นผู้สมัครของพรรคที่ตนสังกัดดีกว่าผู้สมัครพรรคอื่น

การปรับปรุงโครงสร้างพรรคที่ดี กรรมการบริหารพรรคที่ดี มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะพรรคได้รับผลกระทบจากการย้ายพรรคของกรรมการบริหารพรรคจำนวนหนึ่งจึงต้องสรรหาคนใหม่มาแทนและปรับปรุงองค์กรไปพร้อม ๆ กัน ประชาชนคาดหวังว่า บทบาทของ ส.ส. จะพัฒนาตามแนวทางการปฏิรูปการเมือง

พรรคการเมืองจะต้องปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และปรับในทุกระดับของพรรคการเมือง ให้ความสำคัญต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะใช้วิธีการแบบเดิม ๆ ไม่ได้ ส.ส. จะต้องแสดงให้เห็นว่าหน้าที่ของตนในระบบรัฐสภาเป็นอย่างไร และสามารถผลักดันนโยบายของพรรคให้ปฏิบัติได้จริง และให้ความสำคัญกับสมาชิกพรรคมากขึ้น เช่น สมาชิกสามารถเสนอชื่อผู้สมัครได้ เป็นต้น เพราะสมาชิกที่คลุกคลีทำงานในพื้นที่ จะรู้ปัญหาต่าง ๆ มากที่สุด

5.3.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์นักวิชาการรัฐศาสตร์

พรรคการเมืองปัจจุบันได้ให้ความสำคัญและปรับตัวต่อระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ จะพบว่า บัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองมีคนที่มีความรู้ความสามารถอยู่มาก เพราะฉะนั้นประชาชนจะไม่เลือก บางครั้งคนสงสัยคิดว่ารายชื่อต้น ๆ จะเป็นนายทุนที่จ่ายเงินให้พรรค แต่ปรากฏว่าไม่ใช่ทั้งหมดซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันก่อนหน้านี้ว่าคนจะเป็นรัฐมนตรีได้ต้องมาจากบัญชีรายชื่อเท่านั้น ถ้าเอา ส.ส. จากเขตเลือกตั้งมาเป็นรัฐมนตรีพรรคการเมืองนั้นจะต้องจ่ายค่าเลือกตั้งซ่อม แสดงให้เห็นว่า พรรคการเมืองส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญมาก และต่อไปต้องให้ความสำคัญมากขึ้น ถ้ากระแสเรียกร้องและมีกฎหมายกำกับ จะให้เห็นว่า การส่งคนลงบัญชีรายชื่อจึงไม่จำเป็นต้องเป็นนายทุนพรรคเท่านั้นต้องเอาคนมีความรู้ความสามารถใส่เข้าไป ระบอบประชาธิปไตยเริ่มมี

ความหวังมากขึ้น ในแง่ของพรรคการเมืองซึ่งสามารถเป็นอาชีพของการเป็นนักการเมืองได้ ในระบอบประชาธิปไตย เพราะแนวโน้มการยึดอำนาจเกิดขึ้นได้ยาก แต่มันก็ยังมีอยู่ทำให้มองนักการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีอนาคตนักการเมืองก็จะสร้างพรรคการเมืองได้บทบาทของ ส.ส. ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของ ส.ส. เอง และความตื่นตัวของประชาชนที่จะมองว่าการเมืองต้องปฏิรูป ต้องได้คนที่ไม่เป็นแบบเดิมประชาชนต้องเอาใจใส่แนวโน้มมันใช้ได้ เพราะประชาชนถูกบังคับโดยกฎหมาย ให้ ส.ส. ต้องปรับบทบาทของตน แต่ต้องอาศัยเวลาประชาชนต้องเข้าใจบทบาท ส.ส. และ ส.ส. มีโอกาสในการทำหน้าที่นิติบัญญัติ และตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีลักษณะวัฒนธรรมที่ยังฝังลึกอยู่ในสังคมไทย คงจะค่อยปรับเปลี่ยน ดังนั้น ต้องให้การศึกษาอบรมโดยเฉพาะบทบาทสาขาพรรคการเมือง ส.ส. ต้องเป็นผู้นำประชาชน ไม่ควรเป็นผู้ตามประชาชน

การเลือกตั้งระบบใหม่มีหลายพรรคการเมืองเข้าใจผิดโดยเฉพาะระบบปาร์ตี้ลิสต์ พรรคการเมืองหลายพรรคคาดการณ์ผิดเป็นความผิดพลาดอย่างรุนแรง เช่น บางพรรคไม่ได้ ส.ส. ในระบบปาร์ตี้ลิสต์ เป็นต้น ดังนั้นต้องมีการวางแผนใหม่ว่าจะจัดใครอยู่ในปาร์ตี้ลิสต์หรือลงเขตเลือกตั้ง เช่น พรรคชาติไทย จัดคนสำคัญไปลงระบบเขตหมดคนที่อยู่ในปาร์ตี้ลิสต์ไม่สำคัญ ตรงนี้ก็เป็นความเสี่ยงเหมือนกันว่ามันจะดีหรือไม่ และพรรคการเมืองจะต้องปรับตัวให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย และประเด็นการจะให้คนเป็นรัฐมนตรีของ ส.ส. จากระบบเขตเลือกตั้ง จะต้องจ่ายเงินการเลือกตั้ง และอื่น ๆ ซึ่งจะต้องคิดกันใหม่หมด ต้องวางแผนกันใหม่ว่าจะให้ใครลงระบบเขตหรือปาร์ตี้ลิสต์ ตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องคิด มีบทเรียนอีกหลายกรณี บทบาทของ ก.ก.ค. มีผลอย่างมากต่อการปรับตัวของพรรคการเมือง เช่น การถอดถอนให้ใบเหลือง ใบแดง สิ่งเหล่านี้การเมืองไทยยังไม่มีประสบการณ์ แม้แต่พรรคการเมืองก็ไม่มีประสบการณ์ เพราะฉะนั้น การหาเสียงระบบห้วคะแนนต้องปรับกันใหม่หมด จะใช้วิธีการแบบเดิมไม่ได้ กลไกต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากสำหรับพรรคการเมือง ต่อไปน่าจะมีการปรับเปลี่ยนมากขึ้น และเมื่อสิ้นการเลือกตั้งครั้งนี้แล้ว (6 มกราคม 2544) นานเกินไปถึง 4 ปี ความจริงหากทดลองใช้น่าจะ 2 ปี หรือไม่เกิน 3 ปี เพราะจะทำให้พรรคการเมืองปรับตัวและประเมินผลได้ แต่มีการเปลี่ยนแปลงมาก พรรคเล็กพรรคน้อยต้องกลับไปคิดใหม่ว่าจะจะมีหรือไม่ และที่ผ่านมานโยบายพรรคหรือนโยบายรัฐบาลไม่มีความชัดเจน ส่งผลให้การปฏิบัติงานของ ส.ส. หรือรัฐมนตรี เบี่ยงเบนไปตามความคิดต่าง ๆ ได้ และต้องแยกกันคือ

1. รัฐธรรมนูญต้องการแยก ส.ส. กับรัฐมนตรีออกจากกัน รัฐมนตรีก็เป็นอีกพวกหนึ่ง

คือ เมื่อเป็นรัฐมนตรีแล้วจะพ้นจากความเป็น ส.ส. เพราะฉะนั้นต้องทำตัวให้เป็นฝ่ายบริหาร มิใช่อยู่ ก้ำกึ่งเพราะฉะนั้นบทบาทตรงนี้ชัดเจนอยู่แล้ว ถ้ารัฐบาลมีความมั่นคงมากขึ้น ก็จะส่งผลให้บทบาท ขาดจากกันได้ และต้องยึดนโยบายของรัฐบาล

2. ส.ส. ให้มีบทบาทด้านนิติบัญญัติอย่างเดียวยุติแล้ว ยังมีความก้ำกึ่งกันอยู่ เช่น กรณี การเอา ส.ส. มาเป็นเลขานุการรัฐมนตรี ต่อไปไม่ควรจะมี ส.ส. ต้องไปทำงานนิติบัญญัติเต็มที่แต่ เมื่อเป็นเลขานุการรัฐมนตรีอยู่ ก็เป็นฝ่ายการเมืองอยู่ ต่อไปคิดว่าจะลดลงในแง่การปฏิรูปแล้วไม่ ควรจะเป็น ในมุมมองของพรรคการเมือง อาจจะมองในแง่การประสานงานแต่ ส.ส.เป็นคนใน พรรคก็สามารถประสานงานได้อยู่แล้วจึงไม่ควรวิตกเรื่องนี้ เพราะ ส.ส. และรัฐมนตรีก็ร่วมประชุม พรรคอยู่แล้วก็สามารถจะแก้ปัญหาการประสานงานได้

ลักษณะของพรรคการเมือง ยังเป็นของพรรคนายทุน กรรมการบริหารพรรคมีอำนาจ เหมือนเดิม เงินยังเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานของพรรคการเมือง ดังนั้น การที่ ส.ส. ย้าย พรรคกันมากช่วงก่อนการเลือกตั้ง เพราะการบริหารของพรรคยังขาดการมีส่วนร่วมภายในพรรค และมีลักษณะเหมือนลูกหาบเป็นผู้ที่ต้องรับจ้างมาอยู่ในพรรค เพราะฉะนั้นเมื่อได้ผลประโยชน์จาก พรรคการเมืองอื่นที่ดีกว่าก็จะย้ายพรรค แต่ถ้าสมาชิกพรรคได้มีส่วนร่วมบริหารจัดการในการตัดสินใจภายในพรรคบางทีเงินซื้อไม่ได้ และอำนาจพรรคการเมืองควรจะกระจาย ถ้าอำนาจกระจุกตัวแล้ว จะเกิดปัญหาในทางลบต่อภาพรวม กลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคก็เล็กไม่ได้ เพราะยังมีนักการเมือง ประเภทมือปืนรับจ้างนักการเมืองสมัครเล่น ย้ายไปย้ายมาขาดอุดมการณ์ ตั้งกลุ่มต่อรองผล ประโยชน์บทบาทของ ส.ส. ก็ยังเหมือนเดิม เพราะยังมีการจ่ายเงินให้พรรคเพื่อการค้าซึ่ง ตำแหน่ง และการซื้อเสียง ถ้ามองในแง่ดีก็เป็นการกระจายรายได้ให้ประชาชนอีกทางหนึ่ง การแจก เงินมิใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป เพราะแม้ไม่แจกเงินคิดหรือว่าประชาชนจะเลือกโดยอิสระ เพราะมีทั้ง หัวคะแนน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชักนํ้าบังคับให้เลือก โดยไม่ได้อะไรด้วยซ้ำไป

การปรับตัวของพรรคการเมืองบางครั้งได้รับอิทธิพลจากสื่อ และการตรวจสอบของ องค์การต่าง ๆ ก็มีผลสำคัญให้พรรคการเมืองมีความระมัดระวังในการดำเนินงานทางการเมืองที่จะ ส่งผลกระทบต่อภาพพจน์และความรู้สึกของประชาชน

5.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

พิจารณาจากข้อมูลพบว่าการเลือกตั้งระบบใหม่ พรรคการเมืองบางพรรคมีการปรับตัว มากขึ้นในระยะแรกอาจจะยังมีปัญหาอยู่บ้าง เนื่องจากการเลือกตั้งที่นำมาใช้ครั้งแรก ที่เห็นได้

ชัด เช่น การจัดผู้สมัครแบบเขตและแบบบัญชีรายชื่อ ตรงนี้ถ้าจัดผิดหรือให้ความสำคัญระบบใดระบบหนึ่งอาจมีผลต่อผลการเลือกตั้ง เป็นต้น การปรับปรุงแบบการหาเสียงระบบห้วคะแนน และที่สำคัญคือนโยบายของพรรคการเมืองจะต้องปรับเปลี่ยนใหม่ สามารถนำไปแก้ปัญหของประชาชนได้ สิ่งเหล่านี้จากการสัมภาษณ์เป็นปัญหาที่พรรคการเมืองจะต้องแก้ไขต่อไปอย่างไรก็ตามพรรคการเมือง ถูกบังคับให้ปรับตัวต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายพรรคการเมือง กฎหมายเลือกตั้ง เป็นต้น ในช่วงระยะเปลี่ยนผ่านมีการเคลื่อนไหวของ ส.ส. และสมาชิกพรรคการเมืองก็ได้มีการปรับเปลี่ยนบุคคล สำหรับโครงสร้างพรรคการเมืองส่วนมากเปลี่ยนแปลงน้อยมาก การบริหารจัดการพรรคการเมืองได้เน้นการดำเนินงานของสาขาพรรคมากขึ้นเพื่อระดมสมาชิกพรรคและดูแลพื้นที่ของ ส.ส. แบบเขตเลือกตั้งให้ใกล้ชิดประชาชนมากขึ้น สามารถนำไปแก้ไขผ่านฝ่ายบริหารที่เป็น ส.ส. ปาร์ตี้ลิสต์ประเด็นนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนสิ่งที่คาดหวังในการปฏิรูปการเมืองเกี่ยวกับการปรับตัวของ ส.ส. โดยเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเมืองคือ แยกฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติออกจากกัน เช่น ผู้ที่จะเป็นรัฐมนตรีต้องมาจาก ส.ส. บัญชีรายชื่อ (ถ้ามาจาก ส.ส. แบบเขตเลือกตั้งพรรคการเมืองต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายการเลือกตั้งซ่อม) และเมื่อเป็นรัฐมนตรีแล้วก็พ้นสภาพการเป็น ส.ส. ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของ ส.ส. มีแนวโน้มจะปรับตัวไปในทิศทางการปฏิรูปการเมืองมากขึ้น เพราะการเมืองในระบบใหม่พรรคการเมืองจะถูกตรวจสอบมากขึ้นจากองค์กรอิสระ สื่อมวลชน ตลอดจนประชาชน องค์กรที่มีส่วนในการตรวจสอบพรรคการเมืองมากที่สุด คือ ก.ก.ต. มีอำนาจในการควบคุมการเลือกตั้ง กติกาต่าง ๆ ทำให้พรรคการเมืองได้รับบทเรียนจาก ก.ก.ต. ในการเลือกตั้งครั้งนี้มาก ระบบปาร์ตี้ลิสต์มีผลให้พรรคการเมืองต้องกลับมาทบทวนใหม่เพราะมีผลต่อปริมาณ ส.ส. รวมทั้งการคัดเลือกตัวบุคคล ข้อสังเกตประการหนึ่งคือมีพรรคการเมืองส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบต่อระบบการเลือกตั้งระบบใหม่มาก เป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคหรือต้องรวมกับพรรคการเมืองใหญ่ หากมองในภาพรวมทางการเมืองจะมีผลดีต่อความมั่นคงของระบบการเมืองกล่าวคือมีพรรคการเมืองน้อยพรรค แต่ในเชิงการพัฒนาสถาบันพรรคการเมืองเป็นการสร้างพรรคใหญ่ให้เป็นสถาบัน แต่พรรคเล็กอยู่ไม่ได้ทำให้ประชาชนมีตัวเลือกน้อยลง ผลกระทบดังกล่าว ผู้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยและเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปทางการเมือง และภาพสะท้อนของพรรคการเมืองในการจัดตั้งรัฐบาล คือ การจัดตั้งรัฐบาลพรรคการเมืองได้ให้ความสำคัญกับผู้ที่จะเข้ามาเป็นฝ่ายบริหารโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่จะแต่งตั้งจากผู้สนับสนุนเงินให้พรรค (นายทุนพรรค) หรือระบบโควตาของกลุ่มต่าง ๆ ขณะเดียวกัน ส.ส. จะปรับบทบาทตัวเองจะใช้บทบาทเดิม ๆ ไม่ได้ มีจิตสำนึก มีจรรยาบรรณ จากประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ผ่านมา พรรคการเมืองได้ผ่านช่วงต่าง ๆ ทางการเมืองจึงเป็นบทเรียน

และประสบการณ์ของพรรคการเมืองที่ยาวนาน เชื่อว่า พรรคการเมืองจะสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ตลอดจนสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปได้ระดับหนึ่ง

5.4 ผลการวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับจากประชาชน

ปัญหาที่พรรคการเมืองประสบซึ่งไม่ทำให้พรรคการเมืองมีความเป็นสถาบัน คือ การขาดการยอมรับจากประชาชนเพราะบทบาทของพรรคการเมืองไทยที่ผ่านมาไม่ได้ขึ้นอยู่กับเสียงข้างประชาชนอย่างแท้จริง ประกอบกับพรรคการเมืองไม่ได้สร้างความสัทธิฐานให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และการเลือกตั้งระบบใหม่จะมีส่วนช่วยสร้างการยอมรับพรรคการเมืองต่อประชาชนมากขึ้น หรือไม่เป็นความคาดหวังของ ส.ส.ร. และพรรคการเมืองเอง ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพรรคการเมืองไปสู่ความเป็นสถาบัน

5.4.1 ข้อมูลการสัมภาษณ์กรรมการบริหารพรรค

การเลือกตั้งระบบใหม่ประชาชนได้สัมผัสกิจกรรมของพรรคการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนพรรคการเมืองได้ปรับปรุงระบบต่าง ๆ ภายในพรรค การเปิดโอกาสให้คนดีมีความรู้เข้าสู่ระบบการเมืองมากขึ้น ก็จะได้รับ การยอมรับจากประชาชน ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ ประชาชนยังยอมรับตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง แต่แนวโน้มอาจเปลี่ยนไป

○ การที่ประชาชนจะยอมรับพรรคการเมืองหรือไม่ ขึ้นอยู่กับบทบาทของ ส.ส. ที่แสดงออกทางสื่อและนักการเมืองได้คำนึงถึงบทบาทตัวเองมากขึ้นประชาชนยอมรับได้ในระดับหนึ่ง และการทำงานของพรรคที่มีได้ยึดตัวบุคคล แต่เป็นการทำงานที่เป็นระบบ

ถ้าประชาชนมีการพัฒนามีจิตสำนึกทางการเมืองมีความเข้าใจต่อระบบการเมืองก็จะยอมรับบทบาทหน้าที่ของพรรคการเมืองรวมทั้งการยอมรับความแตกต่างทางความคิด และการยอมรับพรรคมากกว่าตัวบุคคล

การได้รับการยอมรับหรือไม่ขึ้นอยู่กับสมาชิกพรรคและ ส.ส. ของพรรคและการเป็นสมาชิกพรรค หรือ ส.ส. มิได้หมายความว่าได้รับการยอมรับจากประชาชน ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมกระทำความของสมาชิกพรรคการเมืองหรือตัวของ ส.ส. ถ้า ส.ส. หรือสมาชิกพรรคการเมืองมีพฤติกรรมที่ดี มีจิตสำนึกที่น้อมรับใช้ประชาชน ประชาชนได้รับรู้และร่วมกับประชาชนแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จะได้รับการยอมรับ ดังนั้น การเป็น ส.ส. หรือสมาชิกพรรคการเมือง มิใช่สิ่งกำหนดการยอมรับของ

ประชาชนได้ ความแตกต่างทางความคิดของ ส.ส. และสมาชิกพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องปกติ แต่ขึ้นอยู่กับว่า ความคิดใครเป็นเสียงข้างมาก ความแตกต่างทางความคิดจะไม่ให้ประชาชนเบื่อกันและมีความรู้สึกไม่ดี และประชาชนจะเข้าใจระบอบประชาธิปไตยถือเป็นเรื่องปกติ ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ ยังไม่เป็นการชี้ชัดว่าประชาชนยอมรับพรรคมากกว่าตัวบุคคล แต่ละอย่างมีเหตุผลอธิบายในตัวของมันอยู่

ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ส.ส. ปาร์ตี้ลิสต์ต้องการให้เป็นรัฐมนตรี (ฝ่ายบริหาร) ส.ส. แบบเขตดูแลพื้นที่ซึ่งประชาชนยอมรับพรรคการเมืองมากขึ้น เพราะถ้าพิจารณาถึงบทบาทของ ส.ส. ปาร์ตี้ลิสต์และ ส.ส. แบบเขต แล้วจะพบว่าผู้ที่จะเข้ามาช่วยประชาชนมากกว่าเดิม ส.ส. ปาร์ตี้ลิสต์ 100 คน ส่วนใหญ่เคยเป็น ส.ส. พื้นที่ ส.ส. ในพื้นที่ที่อยู่ในระบบการเมืองมีความคุ้นเคยและเชื่อมโยงประชาชนซึ่งเป็นวัฒนธรรมของคนไทย การประเมินว่าประชาชนยอมรับพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคลหรือไม่ คิดว่าประชาชนยอมรับความเป็นพรรคการเมือง 70เปอร์เซ็นต์ ส่วนตัวบุคคลยังมีความสำคัญ ซึ่งการยอมรับพรรคการเมืองยังไม่ถึงขั้นนั้น แต่คำว่า การต้องการผูกพันกับใครภายในพรรค และอยากให้ใครเป็นนายกรัฐมนตรี ตรงนี้เป็นความจริงแต่มีใช้ประชาชนชอบนโยบาย แต่ต้องการให้เป็นนายกรัฐมนตรี นับว่าเป็นวัฒนธรรมที่ดี เพราะถ้ามีการเลือกตั้ง ต้องการให้ใครเป็นนายกรัฐมนตรีก็เลือกพรรคการเมืองนั้นทั้งปาร์ตี้ลิสต์และ ส.ส. แบบเขต

ลักษณะทางการเมืองไทยเป็นเรื่องระดับชาติมากขึ้น ประชาชนมีความคุ้นเคยกับการตัดสินใจทางการเมืองที่อิงกับนโยบายระดับชาติมากขึ้น ความเข้าใจกระบวนการทำงานในสภา จะเกิดขึ้น ส.ส. มีผู้แทนที่มาทำงานบริการในพื้นที่เท่านั้น แต่ต้องมีบทบาทในเชิงนโยบายมากขึ้น บทบาทเชิงนิติบัญญัติการตรวจสอบการอภิปราย บนพื้นฐานคิดว่าประชาชนพอจะเข้าใจ ส่วนจะยอมรับหรือไม่เป็นพฤติกรรมของบุคคลมากกว่า เพราะการเข้าไปในสภา แสดงบทบาทอย่างไรสมเหตุสมผลหรือไม่ มีความสุภาพมีมารยาทอย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นธรรมดาที่ประชาชนมีความรู้สึกทั้งเชิงบวกและลบต่อผู้แทนราษฎร และนักการเมือง การเลือกตั้งระบบผสม (แบบปาร์ตี้ลิสต์และเขตเดียวเบอร์เดียว) โดยให้พรรคการเมืองใช้เบอร์เดียวกับทั้งเลือกในระบบปาร์ตี้ลิสต์ และแบบเขตทำให้ประชาชนคิดไปในเชิงพรรคการเมืองมากขึ้น ที่ผ่านมามีการหาเสียงเลือกตั้งเนื่องจากการตัดสินใจของประชาชนเป็นเรื่องตัวบุคคลมากกว่า ครั้งนี้ เนื่องจากความสะดวก เพราะใช้เบอร์เดียวกันและมีปาร์ตี้ลิสต์ด้วย ส่งผลให้พรรคการเมืองหลายพรรคหาเสียงเลือกตั้งโดยภาพรวม การตัดสินใจ ปัจจัยการโต้แย้ง การแข่งขันเริ่มเข้าสู่ระบบการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองมากขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่าเงื่อนไขบุคคลจะหมดไปเสียเลยทีเดียว

กระบวนการพัฒนาการของประชาชน เริ่มมีมากขึ้น เพราะบทบาทของสื่อมวลชน แต่กระบวนการในการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท ในทางการเมืองคงต้องใช้เวลาาน แต่กลุ่มที่จะสร้างความตื่นตัวของประชาชนมีมากขึ้น เช่น กลุ่มองค์กรเอกชน แต่จะให้ประชาชนมีจิตสำนึกทางการเมือง ยังไม่สามารถทำได้ ประชาชนจะถูกนำโดยกลุ่มองค์กรเอกชน กลุ่มวิชาการ อนาคตประชาชนจะยอมรับบทบาทพรรคการเมืองมากขึ้น การพัฒนาทางการเมืองของภาคประชาชนจะดีขึ้น โดยผ่านองค์กรต่าง ๆ และเคลื่อนไหวได้เร็วกว่าตามกลุ่มปัญหาในแต่ละพื้นที่

ประชาชนยังให้ความสำคัญต่อหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งประชาชนคาดหวังผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรี และนโยบายของพรรคที่ได้หาเสียงไว้ การแยกบทบาท ส.ส. ออกจากฝ่ายบริหาร จะสร้างความมั่นคงต่อระบบการเมืองมากขึ้น ที่ผ่านมามีฝ่ายบริหารมีบทบาทควบคู่กับบทบาทนิติบัญญัติ ทำให้การทำหน้าที่นิติบัญญัติของ ส.ส. ถูกอิทธิพลของฝ่ายบริหารครอบงำ และการเลือกตั้งตามระบบการเลือกตั้งใหม่ประชาชนยอมรับพรรคการเมืองหรือ นโยบายพรรคการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากขึ้น

ระบบอุปถัมภ์เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมของคนไทย ซึ่งต้องแยกออกจากการเมืองเป็นการแสดงถึงความโอบอ้อมอารี ตราใบที่นักการเมืองนำมาเป็นข้อต่อรองในการลงคะแนนเสียงของประชาชน และประชาชนก็ซึมซับด้วยก็กลับเข้าไปสู่ระบบอุปถัมภ์การใช้เงินไปตลอด ประชาชนต้องเข้าใจว่าบทบาทหน้าที่ของผู้แทนราษฎรคืออะไร การทำงานนิติบัญญัติ ช่วยเหลือประชาชนในยามเดือดร้อน เชื่อว่าประชาชนจะเข้าใจมากขึ้น แต่บางส่วนอาจยังรู้สึกว่าจะต้องได้รับสิ่งตอบแทน ยังคงมีอยู่ ดังนั้นต้องได้รับการพัฒนา ส.ส. ในพื้นที่ต้องสร้างบรรทัดฐานความเข้าใจ ประกอบกับบทบาท ก.ก.ค. ก็มี ส่วน เช่น การห้ามซื้อเสียงมีผลชัดเจน ประชาชนเข้าใจและยอมรับบทบาทพรรคการเมืองมากขึ้น บทบาท ส.ส. การแสดงความคิดเห็นการทำงานที่ไม่โจมตีจะปรับตัวดีขึ้น การตอบปัญหา ถ้าตอบไม่ชัดเจนประชาชนจะไม่ยอมรับ เป็นตัวชี้วัดคุณภาพนักการเมือง ขณะเดียวกันนักการเมืองก็ต้องปรับวิธีคิด วิธีการนโยบายพรรคมีความชัดเจนประชาชนจะยอมรับว่าจะเลือกใครพรรคการเมืองไหน ส่วนการยอมรับพรรคการเมืองกับตัวบุคคลในพื้นที่มีความเจริญหรือตัวเมือง ประชาชนเริ่มจะยอมรับพรรคการเมืองมากกว่าต่างจังหวัดซึ่งยังยึดตัวบุคคล การจะพัฒนาถึงการยอมรับพรรคการเมืองก็จะต้องอาศัยบทบาทของสื่อ และผลงานของพรรคการเมืองในภาพรวม

5.4.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์สมาชิกพรรคการเมือง

การให้การศึกษาแก่ประชาชนทางด้านการเมืองจะสร้างการยอมรับต่อบทบาทพรรคการเมือง อย่างไรก็ตามประชาชนยังมีความยากจน ซึ่งต้องแก้ปัญหาดังนี้ การสร้างกระแสใหม่ให้พรรคการเมืองคัดคนดีมาลงสมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น ก็จะสร้างการยอมรับมากขึ้น ปัจจุบันกระแสของพรรคการเมืองสูงมาก การทำงานของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชน และประชาชนสามารถเข้าใจได้ว่า ส.ส. มีที่มาแต่ละท้องถิ่น ย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ การรณรงค์นโยบายพรรคในการหาเสียงทำให้ประชาชนยอมรับความเป็นพรรคการเมืองมากกว่าบุคคล

การยอมรับพรรคการเมืองของประชาชนมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับความเข้าใจของประชาชนต่อระบบการเมือง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษา กระแสแนวโน้มนักการเมืองจะยอมรับพรรคการเมืองมากขึ้น

การที่ประชาชนได้เข้าไปเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดก็จะเลือกพรรคการเมืองนั้นต่อไป เพราะมีความผูกพันกับพรรคได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรค ซึ่งการมีคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาบางส่วนให้ระบบการเมืองเข้มแข็ง รวมทั้งพรรคการเมืองด้วย

การเลือกตั้งระบบใหม่ แสดงให้เห็นถึงการยอมรับนโยบาย หรือพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคลซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนประกอบกับรัฐธรรมนูญ กฎหมายพรรคการเมืองเป็นปัจจัยช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของพรรคการเมือง พรรคการเมืองในมุมมองของประชาชนยังให้ความสำคัญกับ ส.ส. ในพื้นที่มากกว่า ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ

บทบาทของ ส.ส. ในพื้นที่ยังเป็นที่ยอมรับของประชาชน เพราะประชาชนยังยึดติดกับบทบาทแบบการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ การรณรงค์หาเสียงก็มีอิทธิพลต่อการยอมรับของประชาชนต่อพรรคการเมือง

พรรคการเมืองในระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ มีแนวโน้มที่จะได้รับการยอมรับจากประชาชน และการทำงานของ ส.ส. เองจะต้องสร้างกติกาดัง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น การรณรงค์นโยบายของพรรคการเมืองเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจของประชาชนต่อพรรคการเมือง

5.4.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์นักวิชาการรัฐศาสตร์

การได้รับการยอมรับจากประชาชนยังไม่มีผลชัดเจน ต้องให้ประชาชนได้เห็นผลงาน และบทบาทของพรรคการเมืองระยะหนึ่งก่อน แต่มีแนวโน้มว่าประชาชนเริ่มจะเข้าใจพรรคการเมือง มีความศรัทธาต่อพรรคการเมืองมากขึ้น และการยอมรับพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล ขึ้นอยู่กับว่าพรรคการเมืองจะพิสูจน์ให้ประชาชนเห็นในสิ่งที่หาเสียงไว้หรือไม่ ที่ผ่านมามีการหาเสียงเน้นตัวบุคคล ไม่ได้เน้นพรรคการเมืองด้วยเหตุนี้จึงต้องปฏิรูปการเมือง โดยระบบการเลือกตั้งคือ บังคับให้เลือกพรรคการเมือง ต่อไปการบังคับดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจพรรคการเมืองมากขึ้น

การยอมรับพรรคการเมืองของประชาชนอยู่กำกวมกันอยู่ ส.ส. ต้องทำตัวทันสมัย มีวิสัยทัศน์ ที่ผ่านมา ส.ส. อยู่กำกวมกับฝ่ายบริหารด้วย เพราะฉะนั้น จึงมีการสมยอมทางการเมือง การดึงงบประมาณการแบ่งปันผลประโยชน์ ต่อไปคิดว่าสิ่งเหล่านี้จะหมดไป ถ้าแก้ปัญหาดังนี้ไม่ได้ ประชาชนก็มีทัศนคติไม่ดีต่อ ส.ส. มิใช่เป็น ส.ส. หรือรัฐมนตรี 2-3 ปี แล้วร่ำรวยอย่างผิดปกติ ซึ่งประชาชนมีความรู้สึกจะต้องปรับเปลี่ยนใหม่ และขจัดออกไป การเมืองในรูปของเงินตราให้มันลดลงได้ นั่นคือ การแยกบทบาทการทำหน้าที่ชัดเจนขึ้นคือ ส.ส. จะทนกับบทบาทใหม่ได้มากน้อยแค่ไหน เพราะการเป็น ส.ส. มีเงินเดือนอยู่ได้ไหม ในระยะแรกยังเป็นการลงทุนทางการเมืองอยู่ และการเลือกตั้งในระบบใหม่ประชาชนยอมรับความเป็นพรรคการเมืองมากกว่า พรรคการเมืองต้องมีการนำเสนอที่ดี อยากรู้ก็ตามประเด็นแนวความคิดบุคลิกภาพของหัวหน้าพรรคก็จะสร้างการยอมรับจากประชาชนได้

ประชาชนในชนบทหรือต่างจังหวัดยังมองบทบาทพรรคการเมืองเป็นแบบเดิม แต่ประชาชนในชุมชนเมืองค่อนข้างจะเข้าใจบทบาท ส.ส. ว่าเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นจึงมีคำกล่าวว่า คนชนบทตั้งรัฐบาล แต่คนเมืองล้มรัฐบาล คนชนบทโดยเฉพาะในภาคใต้ ประชาชนให้การยอมรับพรรคการเมืองมากกว่าคนในภาคอื่น

ปัจจัยที่จะสร้างความเข้าใจของประชาชนต่อพรรคการเมือง จะต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชนในทุกกระบวนการศึกษา ประกอบกับบางอย่างเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมค่านิยมของคนไทย ซึ่งจะต้องแก้ที่วัฒนธรรมด้วย

5.4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

พรรคการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และการแสดงบทบาทในการเลือกตั้งระบบใหม่ ได้สร้างมิติใหม่ทางการเมืองให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนมากขึ้น ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยอื่นๆ ที่หล่อหลอมประสบการณ์การได้รับบทเรียนจากประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่ผ่านมาทั้งในส่วนของประชาชนได้ต่อสู้เผด็จการทหาร และสามารถชนะอำนาจทางการเมืองที่ไม่ชอบธรรม จากนั้นได้เรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง เพื่อสร้างพลังต่อต้านเผด็จการที่ได้สร้างความเสียหายต่อประเทศชาติทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้นพรรคการเมืองในฐานะเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ เป็นตัวแทนของแนวความคิดที่ค่อนข้างจะหลากหลาย จึงเป็นตัวเลือกระหว่างกลุ่มเผด็จการกับพรรคการเมือง ประชาชนจะยอมรับบทบาทของฝ่ายใด คำตอบของประชาชนคงจะยอมรับพรรคการเมืองมากกว่า เนื่องจากประชาชนจะสามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาให้ตัวเองผ่านพรรคการเมืองและจะได้รับการแก้ไขได้ดีกว่ากลุ่มเผด็จการ ซึ่งประชาชนไม่มีสิทธิเสนอความคิดเห็นใด ๆ และพรรคการเมืองในฐานะสถาบันต่างก็เคยร่วมต่อสู้เผด็จการ เคียงบ่าเคียงไหล่ประชาชนก็จะสามารถปรับบทบาทหน้าที่ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนมากขึ้น ระบบประชาธิปไตยที่เน้นความเสมอภาคของประชาชนและการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วม “ชีวิตทางการเมือง” พรรคการเมืองจะเข้ามามีบทบาทอย่างสูงต่อความเป็นไปภายในประเทศ เป็นการสร้างสรรค์ของประชาชน โดยอาศัยพรรคการเมืองเป็นสื่อกลาง

อย่างไรก็ตาม แม้ระบบการเลือกตั้งแบบผสมของไทยจะเป็นการใช้ครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทย และมี ส.ส. 2 ประเภท คือ ส.ส. แบบเขต และแบบปาร์ตี้ลิสต์ก็ตาม ประชาชนค่อนข้างจะให้การยอมรับ ส.ส. ในฐานะตัวแทนประชาชน เพราะกระบวนการการได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น และกระแสการยอมรับของประชาชนต่อพรรคการเมืองที่เกิดจากระบบการเลือกตั้งระบบผสม คือ ประชาชนมีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงแตกต่างไปจากอดีตประชาชนจะยอมรับความเป็นพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล ทั้งนี้ ความเป็นพรรคการเมืองหมายถึง นโยบายพรรคที่เป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้ รวมทั้งการยอมรับหัวหน้าพรรคการเมือง อาจหมายถึง ถ้าพรรคการเมืองนั้นได้เสียงข้างมากหัวหน้าพรรคการเมืองก็คือ นายกรัฐมนตรี เมื่อพรรคได้จัดตั้งรัฐบาลนั่นเอง ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของพรรคการเมืองมีส่วนร่วมในการสร้างเจตจำนงทางการเมืองไม่ได้หมายความว่ารวมถึงในขอบเขตที่กำหนดตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่บทบาทพรรคการเมืองได้ขยายขอบเขตออกไปมากกว่านั้นแล้ว กล่าวคือ ในทางปฏิบัติพรรคการเมืองได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกเรื่องที่ต้องมีการใช้อำนาจตัดสินใจ หรือบทบาทของ ส.ส. ที่แสดงออกในฐานะตัวแทนพรรคการเมือง เช่น การเข้าไปช่วยเหลือประชาชนที่

เดือดร้อนจากภัยพิบัติ หรือเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตร เป็นต้น ดังนั้น บทบาทของพรรคการเมือง และ ส.ส. จึงมิได้จำกัดตัวเองอยู่แต่เฉพาะงานนิติบัญญัติ จึงเป็นการสร้างความยอมรับให้กับประชาชนมากขึ้น สอดคล้องกับการเลือกตั้งระบบใหม่ ทำให้การช่วยเหลือประชาชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในแง่ที่เป็นพรรคการเมือง และเป็นรัฐบาลด้วย

5.5 ผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของพรรคการเมือง

ปัญหาของพรรคการเมืองที่ผ่านมาไม่เอื้อต่อความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง คือ การไม่มีระบบบริหารแบบมีส่วนร่วม ลักษณะของพรรคการเมืองยังเป็นพรรคของบุคคล กลุ่มนายทุนผู้มีอำนาจเพียงไม่กี่คน ในยุคการปฏิรูปการเมือง การบริหารของพรรคการเมืองจะต้องสร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น การเลือกตั้งระบบใหม่ จะส่งผลให้พรรคการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิกพรรคมากขึ้น

5.5.1 ข้อมูลการสัมภาษณ์กรรมการบริหารพรรค

การมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคการเมืองเกิดขึ้นไม่ได้ครบไคยังมีการใช้เงินเพราะพรรคการเมืองไม่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพราะถือว่า การลงทุนในพรรคการเมืองหมายถึงทุน มิได้หมายถึงแรงงาน แต่ในอนาคตอาจดีขึ้นและการใช้ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่มาใช้ ส.ส.ร. ผู้ร่างรัฐธรรมนูญหวังจะให้คนอีกกลุ่มเข้ามาในพรรคการเมือง เพราะวาระระบบเดิมการเลือกตั้งเป็นเรื่องหนัก ต้องไปคลุกคลีกับประชาชน การนำระบบปาร์ตี้ลิสต์มาใช้ เพราะต้องการให้คนกลุ่มหนึ่งเข้ามา อย่างไรก็ตามมันไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบแต่เกิดจากวัฒนธรรม การเข้ามาสู่การเมืองเป็นความเสี่ยงเป็นเรื่องของความไม่สะอาด

การมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคมีทุกระดับ เช่น ส.ส. มีสิทธิเสนอญัตติหรือกระทู้ ในระดับสาขาพรรคก็มีกรรมการสาขาควบคุมดูแลและนำปัญหาให้ส่วนกลางหรือพรรคได้ทราบ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นนโยบายหรือแนวทางการทำงานของพรรคต่อไป และพรรคก็ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นตามสื่อต่างๆ ของพรรค เช่น เว็บไซต์ และวารสารของพรรค เป็นต้น การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับจิตสำนึกร่วมกันกับนักการเมืองที่จะช่วยกันมิใช่ระบบเป็นตัวบังคับ

ประชาชนและสมาชิกพรรคมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมกับพรรคการเมืองในระบบการเลือกตั้งใหม่เพราะระบบการเลือกตั้งใหม่มีระบบพรรคการเมืองเข้ามาเรียกว่า ระบบปาร์ตี้ลิสต์

เพราะฉะนั้นสมาชิกพรรคจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ประชาชนลงคะแนนเสียงให้กับพรรค ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่รณรงค์ให้มาลงคะแนนเลือก ส.ส. ให้พรรคเท่านั้น ปัจจุบันรณรงค์ให้ ส.ส. ไม่พ้อต้องลงคะแนนในระบบพรรคการเมืองด้วย เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถได้รับสัดส่วนจากระบบปาร์ตี้ลิสต์ทำให้พรรคการเมืองมีเสียงข้างมากได้ ดังนั้น จะพบว่าสมาชิกพรรคและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับพรรคการเมืองมากขึ้น

พรรคการเมืองต้องมีการดำเนินงานในเชิงรุกมากขึ้น และการดำเนินงานภายในพรรคก็ดำเนินงานตามข้อบังคับตามปกติ เช่น การประชุมกรรมการบริหารพรรค และ ส.ส. ของพรรค ทุก 7 วัน เป็นต้น และการเปิดโอกาสให้สมาชิกพรรคและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับพรรค ดำเนินการโดยการตั้งสาขาพรรคภายในเขตพื้นที่ของ ส.ส. ที่พรรคมีอยู่ จากนั้นจึงขยายไปตามเขตเลือกตั้งให้ครบทั่วประเทศ

การมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคและประชาชนที่ดำเนินงานอยู่คือ สมาชิกพรรคได้รับการสื่อสารในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรคในหลาย ๆ ด้าน เช่น จดหมายข่าวสารของพรรคเพื่อสื่อสารกับสมาชิกได้มากขึ้น และด้วยเทคโนโลยีมีเว็บไซต์ของพรรค มีการติดต่อเชื่อมโยงกันมากขึ้นและบทที่ได้รับจัดสรรมาก็นำไปจัดประชุมสัมมนาสมาชิกพรรคทำให้สมาชิกพรรคมีความผูกพันกับพรรคมากขึ้น และตั้งกลุ่มชุมชนของพรรคสนับสนุนกิจกรรมกีฬา สังคมแก่ประชาชนด้วย

พรรคการเมืองมีการเปิดกว้างมากขึ้นทั้งสมาชิกและประชาชน การอยู่อย่างมีเกียรติศักดิ์ศรี การเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล กระบวนการพัฒนาทางการเมืองก็จะอยู่ที่ว่ากลุ่มการเมืองเดิมจะได้รับการยอมรับน้อยลง

การมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคและประชาชนในความเป็นจริงยังห่างไกลกับทฤษฎีมาก เพราะสมาชิกพรรคและประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับพรรคการเมือง ยังหวังผลประโยชน์ตอบแทนที่เป็นรูปธรรม ซึ่งยังไม่เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมโดยสมัครใจ และพรรคการเมืองไม่ปรับเปลี่ยนการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

พรรคได้มีการเปิดกว้างให้ประชาชนทุกเพศทุกวัย และสมาชิกพรรคได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของพรรคมากขึ้น ดังนั้นพรรคการเมืองที่ดีจะต้องมีการเปิดกว้างให้คนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

5.5.2 ข้อมูลการสัมภาษณ์สมาชิกพรรคการเมือง

การเลือกตั้งระบบใหม่จะทำให้สมาชิกพรรคและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับพรรคมากขึ้น ทั้งการมีส่วนร่วมโดยการบริจาคเงินให้พรรคการเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความศรัทธา และมีอุดมการณ์ต่อพรรคการเมืองนั้น ๆ และให้สมาชิกพรรคเสนอแนะปัญหาความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงพรรคได้

พรรคการเมืองยังขาดแรงจูงใจให้สมาชิกพรรคและประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม แต่ผลกระทบของระบบการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น พรรคการเมืองได้สนับสนุนประชาชนและสมาชิกพรรคเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะปัญหาในเขตพื้นที่มากขึ้น

เนื่องจากเขตเลือกตั้งเล็กลง ส.ส. หรือสมาชิกพรรคต้องดำเนินงานทางการเมืองในเชิงรุกมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับพรรคการเมือง ปัญหาหนึ่งของการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง คือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังยากจน ต้องทำมาหากินจึงไม่มีเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับพรรคการเมือง

สมาชิกพรรคการเมืองได้เข้ามามีส่วนรับรู้การบริหารจัดการของพรรคในระดับสาขามากขึ้น โดยจัดทำเป็นหน่วยย่อยตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และที่ดำเนินงานเน้นหนักคือ สื่อในการเปิดรับสมาชิก และเสนอความคิดเห็นต่อพรรคโดยผ่าน ส.ส. ในพื้นที่เสนอต่อกรรมการบริหารพรรคเพื่อแปรเป็นนโยบายของรัฐบาลต่อไป

5.5.3 ข้อมูลการสัมภาษณ์นักวิชาการรัฐศาสตร์

การมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนขึ้นอยู่กับสาขาพรรคการเมือง ต้องมีการตื่นตัว คือ 1) สาขาพรรคการเมืองซึ่งเป็นหน่วยการเมืองที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จะมีความตื่นตัวในด้านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด 2) คณะกรรมการบริหารพรรคจะต้องให้ความสำคัญต่อสาขาพรรคโดยเปิดโอกาสให้สาขาพรรคดำเนินการบางอย่างมากขึ้น ถ้าพรรคการเมืองไม่ปรับปรุงตรงนี้ก็เป็นเรื่องยาก การเมืองไทยคงจะต้องเกิดความตื่นตัวจากระดับรากหญ้าระดับสูง โดยหลักทฤษฎีทำไม่ได้เพราะเป็นปัญหาวัฒนธรรมของสังคมไทย จึงจำเป็นต้องกำหนดจากระดับสูงลงมาในขณะเดียวกันต้องกระตุ้นคนระดับล่าง คณะกรรมการบริหารพรรคต้องเปิดโอกาสให้สาขาพรรคตัดสินใจบางเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น การคัดบุคคลลงสมัครรับเลือกตั้ง ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการสาขาพรรค เป็นต้น ทุกวันนี้อำนาจการตัดสินใจ

ดังกล่าวยังอยู่ที่กรรมการกลาง แสดงว่าระดับบนยังมีทัศนคติที่ไม่เปิดกว้าง คิดว่าภายใต้ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ พรรคการเมืองจะมีการจัดการบริหารแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น

เมื่อพูดถึงการบริหารของพรรคการเมืองมันยังมีเรื่องเงินเกี่ยวข้องอยู่ กล่าวคือ เจ้าของเงินมันจะมีอำนาจภายในพรรคสูง เพราะฉะนั้นตราใบใดที่พรรคการเมืองไม่แก้ไขระบบดังกล่าวได้ ความเป็นประชาธิปไตยของพรรคการเมืองก็ไม่เกิดขึ้น ต่อไปพรรคการเมืองต่างๆ ต้องมีเงินอุดหนุนพรรคการเมืองจากเงินกองทุนพรรคการเมือง จะให้หัวหน้าพรรคจ่ายอย่างเดียวคงไม่ได้ และถ้าระบบพรรคการเมืองไม่เป็นที่เปิดเผยชัดเจนก็ไม่สามารถนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดีได้ ดังนั้นการบริหารงานของพรรคการเมืองต้องมีความโปร่งใสตั้งแต่ระบบการเงิน มีเงินกองทุนเหลือเท่าไร การเลือกตั้งแต่ละครั้งมีเงินเท่าไร บริหารจัดการอย่างไร จากนั้นใช้กลไกกลเชิงบริหารแบบสมประโยชน์มีวิธีบริหารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารจัดการที่ดีเป็นเรื่องของความโปร่งใสในเงินทุนของพรรคด้วย องค์การต่าง ๆ ยังมีลำดับชั้นของมันอยู่ พรรคการเมืองก็เช่นเดียวกัน มีกลุ่มต่าง ๆ มีฐานกว้าง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้องค์กร แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ามีความเท่าเทียมกันหมด

การเลือกตั้งระบบใหม่ต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกและประชาชน การบริหารจัดการของพรรคการเมือง มองอีกแง่มุมหนึ่งคือ ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมเลย และจะเลวร้ายยิ่งกว่าเดิม อำนาจการบริหารพรรคยังรวมศูนย์ ถ้าเปรียบเทียบกับพรรคการเมืองในอดีต นักธุรกิจจะไม่ยุ่งกับการเมือง ซึ่งพรรคการเมืองจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าปัจจุบัน แต่ยุคพรรคการเมืองทันสมัยทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากมีการรวมตัวของทุนสูง เพราะฉะนั้นทุนเป็นตัวกำหนดในเงื่อนไขต่าง ๆ ของพรรคการเมือง ที่ผ่านมานักธุรกิจไม่ยุ่งเกี่ยวกับพรรคการเมือง แต่มักอิงกับทหาร ฉะนั้น นักการเมืองจึงมีอุดมการณ์ทางการเมือง เพราะนักการเมืองไม่มีอำนาจเท่าทหาร นักธุรกิจจึงอิงกับทหาร นักธุรกิจเริ่มเล่นการเมืองมากขึ้น แต่มักอยู่เบื้องหลัง ปัจจุบัน เริ่มออกมาเล่นเอง เพราะธุรกิจเริ่มขยายตัวเพื่อเข้ามาทำธุรกิจและผลประโยชน์ของตัวเอง การเล่นเกมการเมืองแบบเปิดเผยจึงชัดเจน

5.5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ปัญหาของพรรคการเมืองไทยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปัญหาโครงสร้างการบริหารจัดการที่กระจุกตัวและมีผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจเพียงไม่กี่คนภายในพรรคโดยที่สมาชิกพรรค หรือแม้แต่ประชาชนมิได้มีส่วนร่วมทั้งทางตรงหรือทางอ้อม และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าพรรคการเมือง

แต่ละพรรคมักจะเป็นลักษณะของกลุ่มหรือส่วนบุคคลเสียส่วนใหญ่ จากปัญหาการบริหารจัดการที่ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกพรรคทำให้สมาชิกพรรคหรือแม้แต่ ส.ส. ของพรรคที่ไม่ได้มีส่วนการตัดสินใจ ได้แสดงความไม่พอใจเกิดขึ้นบ่อยครั้ง และนำไปสู่การขัดแย้งกันเองภายในพรรค จนในที่สุดอาจถูกขับออกจากพรรคหรือสมาชิกขอลาออกจากพรรคการเมืองนั้นไปในที่สุดภาพที่ปรากฏชัดก็คือ การย้ายพรรคของ ส.ส. ก็มีสาเหตุมาจากปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตามการที่พรรคการเมืองมีภาพปรากฏดังนี้ต้องยอมรับความจริงอยู่อย่างหนึ่งว่า พรรคการเมืองที่ผ่านมายู่ได้ด้วยอาศัยงบประมาณดำเนินงานจำนวนมากทั้งในช่วงที่มีการเลือกตั้ง และยามปกติ และงบประมาณเหล่านั้นก็ได้รับการสนับสนุนจากนายทุนพรรค หรือหัวหน้าพรรคเองรวมทั้งกรรมการบริหารพรรคตามลำดับ ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้แก้ปัญหา เรื่องการเงินของพรรคการเมืองโดยที่พรรคการเมืองสามารถรับบริจาคเงินอุดหนุนพรรคได้อย่างเปิดเผย ขณะเดียวกันรัฐก็ได้เงินสนับสนุนการดำเนินงานของพรรคการเมืองตามจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งอีกทางหนึ่งด้วย ประกอบกับระบบการเลือกตั้งที่กำหนดเขตเลือกตั้งเล็กลงสำหรับ ส.ส.ระบบเขตและ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อพรรคการเมืองสามารถหาคะแนนสนับสนุนจาก ส.ส. ระบบเขตได้ด้วย สิ่งเหล่านี้จะช่วยลดภาระทางการเงินของพรรคการเมืองได้ระดับหนึ่ง เพราะตราบไคที่พรรคการเมืองยังบริหารด้วยเงินของคนกลุ่มหนึ่งก็เป็นเรื่องยากที่สมาชิกพรรคจะมีส่วนร่วมและผูกพันกับพรรค เนื่องจากพรรคมีลักษณะของบริษัทที่มีเจ้าของ ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการเมือง

จากข้อมูลที่สัมภาษณ์จะพบว่าปัญหานี้เป็นที่ยอมรับอยู่ว่า การบริหารงานพรรคเฉพาะกลุ่มบุคคล ยังคงดำรงอยู่และต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง แต่แนวโน้มพรรคการเมืองเริ่มให้มีการกระจายการบริหารมากขึ้น เช่น แบ่งเป็นภาคต่าง ๆ เป็นต้น แต่ยังมีลักษณะตัวแทนพรรคที่มาจากส่วนกลาง เป็นที่คาดหวังกันว่าระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ โดยเฉพาะปาร์ตี้ลิสต์ซึ่งให้ประชาชนเลือกพรรคเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนทางหนึ่งในการแสดงเจตจำนงทางการเมืองว่าจะสนับสนุนพรรคการเมืองใด ซึ่งหากพรรคที่ได้รับเลือกตั้ง บริหารงานโดยไม่เป็นไปตามเจตจำนงของประชาชน ประชาชนก็สามารถที่จะดำเนินการคัดค้านหรือรวบรวมรายชื่อคัดค้านการกระทำของพรรคการเมืองนั้นได้ และปัจจุบันการติดต่อสื่อสารระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนไม่เป็นเรื่องยากอีกต่อไป เพราะประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของพรรคการเมืองได้ รวมทั้งการตรวจสอบการทำงานของสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ การกำหนดให้มีระบบการรับสมาชิกพรรคการเมืองก็มีส่วนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับพรรคการเมืองอีกทางหนึ่งด้วย หลังจากการเลือกตั้งระบบใหม่ผ่านไปมีหลายพรรคการเมืองได้

เรียนรู้จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงเชื่อว่าพรรคจะต้องเปิดกว้างมากขึ้น พรรคการเมืองที่ดำเนินการต่อไปไม่ได้ อาจยุบไปหรือไปรวมกับพรรคที่ใหญ่กว่าจึงทำให้พรรคการเมืองที่มีอยู่เป็นองค์กรที่ใหญ่เมื่อมีคนจำนวนมากปัญหาการบริหารงานย่อมตามมา เพื่อความอยู่รอดของพรรคจะต้องปรับโครงสร้างพรรคอย่างเหมาะสม และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิกพรรคและประชาชนทั่วไป

5.6 บทสรุป และการวิเคราะห์ข้อมูล

ประเทศไทยนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา มีการเลือกตั้งทั่วไปมาแล้วนับไม่ถ้วน และการเลือกตั้งส่วนใหญ่เป็นไปโดยไม่ครบวาระ เกิดจากการยุบสภา การล้มล้างรัฐบาล การใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว หรือแม้แต่การว่างเว้นจากการเลือกตั้งเป็นเวลานาน มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงน้อยมากดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งมิได้ให้ความสำคัญกับพรรคการเมือง การหาเสียงเลือกตั้งสร้างความนิยมส่วนตัวมากกว่าพรรคการเมือง การปฏิบัติหน้าที่ของ ส.ส. จึงล้มเหลวเพราะคำนึงถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว ที่สำคัญการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตลอดจนระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากรอบเดียวหรือ “แบ่งเขตเรียงเบอร์” ทำให้ผู้แทนราษฎรยึดติดพื้นที่มากเกินไป เพื่อให้พรรคการเมืองมีความสำคัญในการหาเสียงและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของ ส.ส. ให้ความสำคัญแก่ทุกพรรคการเมืองโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุดเพื่อให้พรรคการเมืองมีความเป็นสถาบันมากขึ้น จึงได้นำวิธีการเลือกตั้งแบบผสมระหว่างแบบแบ่งเขต ที่นำวิธีคิดคะแนนแบบเสียงข้างมากรอบเดียว หรือเสียงข้างมากอย่างง่าย ผสมกับแบบรวมเขตที่นำวิธีการคิดคะแนนแบบสัดส่วนหรือแบบบัญชีรายชื่อโดยมีเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเขตเดียว ซึ่งนับเป็นมิติใหม่ทางการเมืองที่ระบบการเลือกตั้งดังกล่าวทำให้ระบบพรรคการเมืองเข้มแข็งขึ้น โดยเฉพาะผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งตามระบบสัดส่วน แสดงให้เห็นว่าพรรคที่ได้รับคะแนนสูงสุดเป็นพรรคที่ได้รับความนิยมจากประชาชนสูงสุด จึงเป็นรัฐบาลของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองที่นโยบายตรงกับความต้องการเป็นผู้บริหารประเทศได้มากที่สุด (วัชรวิทย์ ไซยสาร, 2544 หน้า 102-103)

อย่างไรก็ตามในแง่ของผลกระทบต่อพรรคการเมือง เมื่อประชาชนเลือกพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล ทำให้พรรคการเมืองภายใต้ระบบดังกล่าวต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเมือง จากการวิจัยจะพบว่าพรรคการเมืองที่มีอยู่จะสร้างความเป็นสถาบันให้เกิดขึ้นนั้น พรรคการเมืองใหญ่มีความได้เปรียบมากกว่าพรรคเล็กหรือพรรคขนาดกลาง ทำให้มีความต่อเนื่องของพรรคทั้งความพร้อมของตัวบุคคลที่จะสืบทอดเป็นหัวหน้าพรรค และมีกิจกรรมทาง

การเมืองอย่างสม่ำเสมอพร้อม ๆ กับการได้เป็นรัฐบาล พรรคการเมืองมีความเป็นเอกภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเคารพมติพรรค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความมีจิตสำนึกของนักการเมือง หรือกระแสปึงจัยแวดล้อมบังคับก็ได้ ประกอบกับพรรคการเมืองมีความชัดเจนในเรื่องนโยบายผู้สมัครของพรรคก็หาเสียงโดยใช้นโยบายเป็นหลัก เมื่อเป็นรัฐบาลก็สามารถที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติได้ด้วย ศักยภาพในการปรับตัวของพรรคมีหลายอย่างที่บ่งบอกให้เห็นการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการคิดผู้สมัครในระบบบัญชีรายชื่อและในระบบเขตการบริหารงานมีระบบมากขึ้น เช่น การแสดงบัญชีรายรับ-รายจ่ายของพรรค การเปิดเผยเงินบริจาค เงินอุดหนุนพรรค เป็นต้น แนวโน้มของโครงสร้างพรรค สร้างการยอมรับ ส.ส. มีการปรับบทบาทหน้าที่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากขึ้น ในส่วนของประชาชนก็ให้การยอมรับบทบาทพรรคการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด สุดท้ายการเลือกตั้งระบบใหม่ยังมีส่วนช่วยให้สมาชิกและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบพรรคการเมืองมากขึ้น จากที่กล่าวมาทั้งหมด ระบบการเลือกตั้งระบบใหม่ มีผลต่อความเป็นสถาบันพรรคการเมือง และสร้างความเข้มแข็งต่อระบบพรรคการเมืองทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ สามารถบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปด้วย

นอกจากนี้แล้วพรรคการเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบันควรหาข้อสรุปปัญหาของระบบการเลือกตั้งระบบผลสมดังกล่าว เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้เป็นที่ยอมรับของทุกส่วนในระบบประชาธิปไตย รวมทั้งการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กก.ต.) การให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน การแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพรรคการเมือง เพราะทุกอย่างเป็นเรื่องใหม่ ย่อมมีปัญหาในทางปฏิบัติเป็นธรรมดา รวมทั้งองค์กรอิสระต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ป.ป.ช. ศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับพรรคการเมืองในอนาคต อาจจะต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในทุกระดับ ตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล หรือ อ.บ.ต. ดังนั้น จึงเป็นที่หวังได้ว่าพรรคการเมืองจะปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับแก่ประชาชน มีความเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น และพิจารณาระบบการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและเป็นสถาบันตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ซึ่งมันคงจะไม่พิสูจน์ให้เห็นเพียงครั้งเดียว แต่ต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควรรวมทั้งข้อกำหนดกติกาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะต้องรอการพิสูจน์ต่อไป อย่างไรก็ตามในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 แม้จะเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกก็ตามทำให้เราสามารถที่จะมองเห็นภาพความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของพรรคการเมืองไทยมีหลายปัจจัยที่ชี้วัดดังนี้

1. การที่พรรคไทยรักไทยได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นประวัติศาสตร์การเมืองไทย

คือ เกินครึ่งหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎร เป็นตัวบ่งบอกถึงการยอมรับและพฤติกรรมการลงคะแนนเลือกตั้งของประชาชนว่า การตัดสินใจเลือกมาจากความโดดเด่นในเชิงนโยบายของพรรคไทยรักไทย และยอมรับพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล

2. วิธีการหาเสียงและการนำเสนอนโยบายของพรรคการเมืองเปลี่ยนไป เนื่องจากมีระบบบัญชีรายชื่อมาเกี่ยวข้อง ซึ่งหากพรรคการเมืองที่ประเมิน และวางแผนคิดก็จะมีผลกระทบต่อการได้รับการเลือกตั้ง เช่น พรรคชาติไทย พรรคชาติพัฒนา เป็นต้น

3. พรรคการเมืองขนาดเล็กจะดำเนินงานได้ลำบากในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งบีบบังคับให้พรรคต้องยุบรวมกับพรรคใหญ่ หรือต้องยุบตัวเองเช่น พรรคเสรีธรรมต้องยุบรวมกับพรรคไทยรักไทย หรือแม้แต่พรรคความหวังใหม่ก็มีแนวโน้มจะรวมกับพรรคไทยรักไทย ส่วนพรรคชาติไทย และพรรคชาติพัฒนา เป็นพรรคขนาดกลางยังพอที่จะดำเนินงานต่อไปได้แต่ต้องปรับตัวขนาดใหญ่เช่นกัน

4. การจัดตั้งรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล สามารถผลักดันนโยบายต่าง ๆ แปรเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้ตามที่ได้หาเสียงไว้ และดูเหมือนว่ารัฐบาลมีความมั่นคง และฝ่ายบริหารสามารถทำงานได้ค่อนข้างคล่องตัว

5. พรรคการเมืองต่างๆ ได้พยายามสรรหาคนดีมีความรู้ความสามารถเข้าร่วมอุดมการณ์ทางการเมืองมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนยอมรับและได้รับเลือกในระบบบัญชีรายชื่อ

6. การดำเนินงานของพรรคการเมืองทั้งในรูปขององค์กร และตัวนักการเมืองต้องมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ทั้งจากประชาชนและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น ป.ป.ช. ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

7. การจัดองค์กรการบริหารงานตลอดจนโครงสร้างพรรคการเมือง มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และระบบการเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นที่ยอมรับของสมาชิกพรรคและประชาชนมากขึ้น

8. บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นที่ยอมรับมากขึ้น เคารพกฎกติกาข้อบังคับพรรคและมีวินัยมากขึ้น

จากข้อสังเกตดังกล่าว จึงเป็นที่หวังว่าระบบการเมืองของไทย จะมีความมั่นคง และส่งผลต่อพัฒนาการทางการเมืองมากขึ้น อันจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ขณะเดียวกันในส่วน of ประชาชนก็จะต้องได้รับการศึกษามากขึ้น เพื่อที่จะช่วยส่งเสริมและสร้างสรรค์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป